
Sociální aspekty nezaměstnanosti

Zuzana Sedřová

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Zuzana SEĎOVÁ**
Osobní číslo: **H10245**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinované**

Téma práce: **Sociální aspekty nezaměstnanosti**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti nezaměstnanosti.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

BROŽOVÁ, Dagmar. Společenské souvislosti trhu práce. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-16-4.

BUCHTOVÁ, Božena et al. Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém. Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-9006-8.

KREBS, Vojtěch et al. Sociální politika. Praha: ASPI, 2007. ISBN 80-7357-276-1.

MAREŠ, Petr. Nezaměstnanost jako sociální problém. Praha: SLON, 2002. ISBN 80-86429-08-3.

PUNCH, Keith. Úspěšný návrh výzkumu. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-468-7.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Eva Šalcnová

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

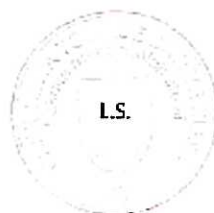
30. listopadu 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

3. května 2013

Ve Zlíně dne 19. února 2013

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledné obhajoby¹⁾;
- беру на ведоми, же бакалářска прация буде cložena v електронické podobě v univеrzitním informacním systéму dostupná a zhlédnuti;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu uží své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud byla k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 30. 4. 2018

Luciana Sedláčková

¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

²⁾ Nově sídla vzniklého z právního převodu vlastnictví institucí a o změně právního statusu institucí poskytujících vysoké školství a o změně dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3.

³⁾ § 60.

ABSTRAKT

Bakalářská práce s názvem Sociální aspekty nezaměstnanosti se v první části zabývá problematikou nezaměstnanosti, jejími druhy, příčinami, důsledky a také skupinami, které jsou nezaměstnaností ohroženy nejvíce.

Druhá část práce je zaměřena především na důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti. Hlavním cílem bylo pomocí kvantitativního výzkumu zmapovat, do jaké míry dlouhodobá nezaměstnanost ovlivňuje životy nezaměstnaných.

Klíčová slova: nezaměstnanost, dlouhodobá nezaměstnanost, trh práce, rizikové skupiny, důsledky nezaměstnanosti

ABSTRACT

Bachelor thesis with term Social aspects of unemployment is dealt with the problems of unemployment in the first part, their types, causes, consequences and groups too, which are the most vulnerable of unemployment .

The second part is focused on the effects of long-term unemployment. The main aim was with the using quantitative research to determine the extent to which long-term unemployment affects the lives of the unemployed.

Keywords: unemployment, long term unemployment, labor market, risk groups, the consequences of unemployment

Děkuji paní Mgr. Evě Šalenové za velmi cenné rady a metodickou pomoc, kterou mi při zpracování mé bakalářské práce poskytla.

Rovněž děkuji svým blízkým, kterých si nesmírně vážím, a byli mi při psaní práce velkou oporou.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	11
1.1 TRH PRÁCE	11
1.2 NEZAMĚŠTNANOST, POJEM NEZAMĚŠTNANÝ	12
1.3 NEJČASTĚJŠÍ PŘÍČINY NEZAMĚŠTNANOSTI.....	13
2 DRUHY, TYPY NEZAMĚŠTNANOSTI.....	14
2.1 DLOUHODOBÁ NEZAMĚŠTNANOST	14
2.2 FRIKČNÍ NEZAMĚŠTNANOST	15
2.3 STRUKTURÁLNÍ NEZAMĚŠTNANOST.....	15
2.4 CYKLICKÁ NEZAMĚŠTNANOST	16
2.5 SKRYTÁ NEZAMĚŠTNANOST	17
2.6 NEÚPLNÁ NEZAMĚŠTNANOST.....	17
2.7 NEPRAVÁ NEZAMĚŠTNANOST.....	17
3 DŮSLEDKY NEZAMĚŠTNANOSTI	18
3.1 EKONOMICKÉ DŮSLEDKY	18
3.2 SOCIÁLNÍ DŮSLEDKY	19
3.3 PSYCHICKÉ DŮSLEDKY	21
4 RIZIKOVÉ SKUPINY.....	23
4.1 ABSOLVENTI ŠKOL, MLADISTVÍ	23
4.2 OSOBY NAD 50 LET, STARŠÍ LIDÉ.....	24
4.3 OSOBY BEZ KVALIFIKACE.....	24
4.4 PŘÍSLUŠNÍCI ETNICKÝCH MENŠIN	24
4.5 OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM	25
4.6 ŽENY	25
II PRAKTICKÁ ČÁST	26
5 METODOLOGIE.....	27
5.1 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU.....	27
5.2 CÍL VÝZKUMU	27
5.1 VÝZKUMNÁ METODA	27
5.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	28
5.1 VÝZKUMNÝ SOUBOR	28
5.1 STRUKTURA DOTAZNÍKU	29
6 ANALÝZA A INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT.....	31
7 VYHODNOCENÍ DÍLČÍCH CÍLŮ, VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	41
8 SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	46
ZÁVĚR	47
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	48
SEZNAM PŘÍLOH.....	50

ÚVOD

Jako téma své bakalářské práce jsem si vybrala sociální aspekty nezaměstnanosti. Nezaměstnanost představuje sociálně-ekonomický problém, jedná se o téma velmi aktuální a navíc se může týkat každého z nás.

Zaměstnání hraje v životě každého člověka významnou roli a plní nejen ekonomickou, ale i sociální funkci. Už jen proto, že v práci trávíme většinu svého aktivního dne, mohou pak mnozí z nás nést její ztrátu velmi těžce. K základním životním hodnotám patří totiž nejen zdraví, uznání, rodinné zázemí, ale také blahobyt. A abychom si ho mohli dovolit, je k tomu zapotřebí především zajímavá a dobrá práce. Přesto, že žijeme v sociálním státě, kde systém dávek a podpor umožňuje přežití, dochází k ekonomickým problémům spojených s nezaměstnaností, ale nezaměstnaní se díky ní rovněž nedokážou ubránit ani ztrátě společenského statusu, dochází ke stigmatizaci nezaměstnaných apod. Proto si myslím, že je důležité se touto tematikou více zabývat.

Dalším důvodem výběru tohoto tématu bylo, že tento stav, tedy role nezaměstnaného, neovlivňuje pouze nezaměstnané. Je zapotřebí si uvědomit, že se se ztrátou zaměstnání musí srovnat nejen samotný nezaměstnaný, ale také celá jeho rodina. Ta má své zdroje, potřeby, zájmy a priority, které může ztráta zaměstnání negativně ovlivnit. Problém nezaměstnanosti se tak stává mnohem závažnější, neboť ovlivňuje širší okolí.

V první části bakalářské práce podrobněji popíši základní termíny z oblasti nezaměstnanosti, jako jsou například: trh práce, druhy, příčiny a důsledky nezaměstnanosti. Dále se budu zabývat skupinami, které jsou nezaměstnaností ohroženy nejvíce. Vysvětlení zmíněných pojmů nám pak pomůže pochopit a objasnit další část práce, kterou je především výzkum na dané téma.

Jak již bylo zmíněno, zaměstnání plní pro každého z nás více funkcí, proto se ve druhé části zaměřuji převážně na to, jaký má nezaměstnanost vliv na člověka, který je dlouhodobě bez zaměstnání. Cílem výzkumu bylo zmapovat a popsat vybrané ekonomické, sociální a psychologické dopady dlouhodobé nezaměstnanosti. Pro zmapování dopadů dlouhodobé nezaměstnanosti jsem využila kvantitativní výzkum. Díky tomuto typu výzkumu získáme potřebné informace o poměrně velkém počtu lidí. Pomocí dotazníku, který je vytvořen pro potřeby splnění nejen hlavního cíle, ale i dílčích cílů výzkumu, posbírám informace, které následně zpracuji. Zpracované výsledky následně interpretuji a vyvodím závěr.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

1.1 Trh práce

Definice trhu práce je důležitá zejména k pochopení širších návazností, které nám přiblíží, jak tento trh funguje a také, co je jeho základním principem.

Trh práce je nedílnou součástí celého hospodářství. Stejně tak práce je nedílnou součástí plnohodnotného života jedince, protože je to místo, kde dochází k seznamování se s jinými lidmi a navazování osobnějších vztahů a přátelství. Vytvořená práce má svou hodnotu, za kterou se na trhu nakupuje a prodává.

Na pracovním trhu proti sobě vystupuje nabídka proti poptávce tak, jako na jiných trzích. Vzájemnou soutěží nabídky s poptávkou se vytváří cena práce. Ovšem nestojí proti sobě jen zaměstnavatelé se zaměstnanci. Trh práce totiž někdy bývá popisován jako aréna, kde spolu soupeří lidé o zaměstnání. Tuto definici můžeme formulovat i z opačného hlediska a to tak, že naopak jednotlivá pracovní místa soupeří o pracovníky. Lze uvést na příkladu, že tak jako dělníci usilují o pracovní místo, usilují zaměstnavatelé o to, aby našli dělníky. Mají tak rozdílný pohled na věc. Z pohledu jedince zaměstnavatelé soupeří o jeho služby, z pohledu zaměstnavatele soutěží jedinci o pracovní místo. Oba pohledy jsou tak součástí osob na pracovní místo. (Mareš, 1994, s. 48)

Krebs (2007, s. 288) uvádí, že „trh práce je však trhem specifickým. Jeho specifika v podstatě plynou z toho, že práce je funkcí pracovní síly, a je tudíž úzce svázána s osobností člověka.“

Trh práce je v tržní ekonomice důležitý a rozhodující proto, že očekává, že bude ekonomika zabezpečena potřebnými pracovními silami. Tím je myšlena oborová, profesní, věková a vzdělanostní stránka pracovní síly, která by umožnila produkci statků i služeb. Trh práce je ale důležitý i proto, že musí zabezpečit zajištění pracovních sil odpovídajícími prostředky, zejména pracovními příjmy. Svůj význam má ale i zajištění určité sociální pozice, prestiže, seberealizace, apod. Tyto dvě stránky řeší trh práce současně. (Krebs, 2007, s. 288)

Práce by mohla být považována za stejné zboží a předmět tržní směny (nabídky a poptávky) stejně jako jakékoli jiné zboží. Práce se ovšem odlišuje od půdy a kapitálu tím, že pro ni existují nepřenositelné předpoklady (nadání, vzdělání), ale zejména proto, že si lidé nárokují za svou práci odměnu, neboť otroctví je v moderní společnosti nepřijatelné.

Preferovány jsou přitom takové pracovní pozice, které pracovníkům přinášejí nejvyšší prestiž, nejlepší odměnu a zároveň nejméně rizik. Cenou za práci je na pracovním trhu mzda. Tento výraz lze použít i v užším významu (např. v agendě úřadu práce, kde tento pojem znamená regionální nabídku volných pracovních míst. (Matoušek, Kodymová a Koláčková, 2005, s. 243-244)

1.2 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost je stav, kdy člověk schopný práce a ochotný pracovat nemá placené zaměstnání. Často používaným kritériem ochoty pracovat je kontakt s úřady práce nebo s potencionálními zaměstnavateli. (Matoušek, 2003, s. 125)

Buriánek (2003, s. 93) vysvětluje nezaměstnanost jako sociální problém, který má nejenom funkční, ale i disfunkční stránku. Funkční stránka spočívá v pohotové rezervě pracovních sil, disfunkční v tom, že vysoká nezaměstnanost zatěžuje státní rozpočet a vede ke zničení potenciálu ztrátou kvalifikace a motivace.

„Nezaměstnanost představuje historicky i v současnosti jeden z nejsledovanějších a nejdiskutovanějších jevů tržních hospodářství“ (Buchtová, 2002, s. 64).

Protože je nezaměstnanost velmi složitý jev, k jeho řešení je potřebné mít k dispozici celou řadu potřebných dat, např. informace o tom, koho se nezaměstnanost týká, kde se vyskytuje, jak dlouho trvá, jaká je její míra, jaké jsou předpoklady pro její řešení, včetně finančních zdrojů apod. (Krebs, 2007, s. 290)

Pojem nezaměstnaný

Dle Buchtové (2002, s. 65) „v ekonomii se za nezaměstnané považují osoby produktivního věku, které splňují dvě podmínky:

- nemají placené zaměstnání ani příjem ze sebezaměstnání, jsou dočasně uvolněny z práce a očekávají, že budou znovu zaměstnány;
- aktivně hledají práci a jsou ochotni do práce nastoupit.“

Pojmem nezaměstnaný se označuje člověk, který pracovat může a i chce, ale z různých důvodů není možné, aby vstoupil do pracovních vztahů. Za práci by přitom dostával mzdu, kterou by si zajistil prostředky pro svou existenci. Takovému člověku společnost například nedává možnost, aby si našel práci, která by odpovídala jeho schopnostem a možnostem, tj. kvalifikaci. (Nový, 1997, s. 131)

1.3 Nejčastější příčiny nezaměstnanosti

Příčin nezaměstnanosti existuje několik. Nezaměstnanost totiž může být dobrovolná, nedobrovolná, vznikající ze strany zaměstnavatelů nebo samotných pracovníků.

Zaměstnavatelé například propouští své zaměstnance z důvodu nadbytečnosti, kvůli celkovému snížení poptávky po produktech či po službách apod. Pracovníci naopak opouští svá místa z důvodu stěhování, dále kvůli změně zdravotního či rodinného stavu, svou roli hraje i odchod do penze nebo na mateřskou dovolenou.

Existují ovšem i lidé, kteří pracovat prostě nechtějí a práci si nehledají.

„Mezi jejími příčinami se nejčastěji uvádějí:

- technický rozvoj, automatizace, elektronizace a robotizace, které ve svých důsledcích snižují potřebu živé práce,
- vysoká porodnost a v důsledku toho i vysoký přírůstek obyvatelstva (jeden z důvodů, proč řada zemí „třetího“ světa usiluje o regulaci porodnosti),
- prodlužování pracovního dne a zvyšování přesčasové práce, což ve svých důsledcích snižuje počet existujících pracovních míst,
- vysoká zadluženost a likvidace drobných výrobců a podnikatelů (v řadě průmyslově vyspělých zemí je důvodem k prosazování řady ochranných a stimulačních opatření ze strany státu),
- nízká úroveň akumulace kapitálu, v důsledku toho i investic do rozšiřování výroby,
- dosažený stupeň ekonomické prosperity a materiálního bohatství země (projevuje se např. v tom, že pro hospodářsky vyspělé země je charakteristická vyšší míra zaměstnanosti žen i vyšších věkových skupin obyvatelstva)“ (Nový, 1997, s. 132).

Přesto, že je výše uvedená citace obsažená v knize, která byla vydána již v roce 1997, ztotožňuji se uvedenými příčinami. I v dnešní době jsou totiž již zmiňované příčiny nejčastějšími příčinami nezaměstnanosti.

2 DRUHY NEZAMĚSTNANOSTI

2.1 Dlouhodobá nezaměstnanost

Dlouhodobá nezaměstnanost je kvůli délce jejího trvání specifickým typem nezaměstnanosti. Můžeme ji definovat různě, protože může trvat půl roku, jeden rok, dva roky, ale i klidně více let.

„Definice dlouhodobé nezaměstnanosti:

- šířeji může být definována jako ztráta pracovního místa na období přesahující např. jeden rok (EU) nebo 6 měsíců dle USA a ČR (přechod z nezaměstnaneckého pojištění na sociální podporu)“ (Řezníček a Sirovátka, 2011).

Nejen kvůli výše uvedenému budeme chápat pojem dlouhodobá nezaměstnanost jako nezaměstnanost, která trvá déle než půl roku.

Obecně je dlouhodobá nezaměstnanost spojená se snížením životní úrovně, zhoršením finanční situace. V rodinách, ve kterých se vyskytuje dlouhodobá nezaměstnanost, se zvyšuje napětí, objevují se deprese.

Informace o délce trvání nezaměstnanosti hraje velmi důležitou roli pro vytipování problémových regionů či sociálních kategorií. I nízká míra nezaměstnanosti může být nepříznivá v tom případě, že se jedná právě o nezaměstnanost dlouhodobou. Tam, kde je míra nezaměstnanosti vyšší, ale obrat mezi nezaměstnanými rychlejší, je situace příznivější. A to nejen z hlediska nezaměstnaných, ale i z hlediska zátěže nezaměstnanosti na státní rozpočet. Je to dáno tím, že osoby pouze dočasně nezaměstnané mají jednak nižší požadavky na státní podporu, tak i jejich znovuzařazení do pracovního procesu vyžaduje nesrovnatelně nižší náklady. (Mareš, 1994, s. 24)

„Obecně řečeno: čím déle jsou lidé bez zaměstnání, tím menší mají naději práci opět najít“ (Mareš, 1994, s. 41).

Dlouhodobá nezaměstnanost je často spojována s rizikovými skupinami, jako jsou např. nekvalifikovaní pracovníci, ženy, zdravotně postižení, Romové, ... Z praxe je ale známo, že i jisté regiony jsou tímto typem nezaměstnanosti více ohroženy.

Podle příčiny vzniku dělíme nezaměstnanost do několika druhů. Jedním ze základních rozdělení je dělení na nezaměstnanost frikční, strukturální a cyklickou. Tyto typy nezaměstnanosti jsou v naší společnosti nejrozšířenější.

2.2 Frikční nezaměstnanost

V tomto případě se jedná o přirozenou míru nezaměstnanosti, která vzniká kvůli častému pohybu lidí mezi zaměstnáními.

Mluvíme o normálních změnách zaměstnání, kde doba nezaměstnanosti u těchto případů pro nezaměstnané osoby tvoří jen kratší dobu, během níž si hledají novou práci. Pokud jde o osoby, které vstupují nově na trh práce, nazýváme tak dobu, během níž si práci hledají. V anglickém jazyce nesou tyto osoby označení "lidé mezi dvěma zaměstnáními" (people between two jobs). Tento výraz tak poměrně dobře vystihuje, že je jedná o přechodný stav, který pak označujeme „frikční nezaměstnanost“. (Mareš, 2002, s. 17)

Frikční nezaměstnanost vzniká i poté, co zaměstnaná osoba dobrovolně opouští své pracovního místo, protože si hledá jiné zaměstnání z různých důvodů. A to třeba kvůli vyššímu platu nebo kvůli očekávanému propouštění. Doba této nezaměstnanosti má zpravidla kratší trvání. (Matoušek, Kodymová a Koláčková, 2005, s. 300)

Frikčně nezaměstnaní se po určité době mění v zaměstnané. (Helísek, 2002, s. 183)

„Pro frikčně nezaměstnané existují v ekonomice volná místa, jen trvá nějakou dobu, než si nezaměstnaný vybere“ (Maitah, 2010, s. 127).

Z výše uvedených důvodů není tento typ nezaměstnanosti považován za závažný problém.

2.3 Strukturální nezaměstnanost

Strukturální nezaměstnanost představuje závažnější problém.

Tento typ nezaměstnanosti vznikne, pokud se objeví vzájemný nesoulad mezi nabídkami konkrétních prací určitého druhu (vyžadující pracovníky určitého pohlaví, věku, kvalifikací, žijící v určitém regionu) a poptávkou po práci. Výsledkem tohoto nesouladu je pak poměrně vysoký počet volných, neobsazených pracovních míst a vysoký počet nezaměstnaných osob, které se z výše uvedených důvodů nemohou na volných místech uplatnit. (Matoušek, Kodymová a Koláčková, 2005, s. 301)

Zvláštností u tohoto typu nezaměstnanosti je, že do ní mohou (i dlouhodobě) upadnout lidé, kteří jsou vysoce kvalifikovaní. A to proto, že jejich kvalifikace ztrácí svůj smysl v důsledku změn výroby a není pak nadále potřebná. (Mareš, 2002, s. 20)

Můžeme se setkat i ze situací, že na trhu práce může být počet volných pracovních míst shodný s počtem těch, kteří si práci hledají. To může být způsobeno existencí bariér v pohybu pracovní síly (dopravní omezení, bydlení, atd.), která pak ovlivňuje regionální rozdíly míry nezaměstnanosti na trhu práce. (Buchtová, 2002, s. 67)

Osoby, které nazýváme strukturálně nezaměstnaní, jsou často lidé, kteří nemají dostatečné znalosti a dovednosti nebo mají malou praxi. Mohou to být i lidé z minoritních skupin či mladiství. (Maitah, 2010, s. 127)

2.4 Cyklická nezaměstnanost

S tímto typem nezaměstnanosti se setkáme tehdy, pokud je celková poptávka po práci nízká.

Tento typ nezaměstnanosti vzniká ve fázi recese. Je to fáze, kdy ekonomika trpí poklesem agregátní poptávky a dostává se až pod úroveň potencionálního produktu. Nezaměstnaným pak nezbyvá nic jiného než čekat, až recese přejde do oživení, protože většina firem v tomto období spíše propouští. Většinou se jedná o dobu jednoho až dvou let. (Holman, 2002, s. 423)

„Cyklická nezaměstnanost je spojená s cyklickým vývojem ekonomiky. Při recesi, kdy klesá HDP, roste počet nezaměstnaných a naopak při expanzi počet nezaměstnaných klesá“ (Maitah 2010, s. 127).

Cyklickou nezaměstnanost, která je pravidelná a spojená s přírodním cyklem, můžeme označit pojmem sezónní nezaměstnanost. V zinně se s tímto pojmem můžeme setkat například ve stavebnictví, ale i v oblasti služeb spojených s turistikou nebo v zemědělských oblastech. (Mareš, 2002, s. 20)

Mareš (2002, s. 20-22) i Matoušek, Kodymová a Koláčková (2005, s. 300) přidávají i další typy:

2.5 Skrytá nezaměstnanost

Kromě zjevně nezaměstnaných, kteří jsou registrováni na úřadech práce, existují skrytě nezaměstnaní neboli skrytá pracovní síla (Matoušek, Kodymová a Koláčková, 2005, str. 300).

Skrytá nezaměstnanost je takový typ nezaměstnanosti, kdy si osoba bez zaměstnání nehledá práci a ani se jako osoba nezaměstnaná neregistruje. Velké procento skrytě nezaměstnaných tvoří obvykle vdané ženy nebo mladiství. Jedná se o osoby, které na hledání práce jednoduše rezignovaly. Dá se to vysvětlit třeba tím, že to jsou lidé, kteří unikli do jiného statusu (například mateřství, práce v domácnosti, studium). Nebo si práci hledají, ale používají při tom neformální sítě či se ptají přímo u zaměstnavatelů bez registrace na pracovním úřadě. (Mareš, 2002, s. 20)

2.6 Neúplná nezaměstnanost

Neúplnou zaměstnanost můžeme vysvětlit tím, že existují pracovníci akceptující práci na snížený úvazek či práci nevyužívající plně jejich schopnosti a kvalifikaci. Společnost se snaží čelit masové nezaměstnanosti právě i tím, že tento způsob zaměstnávání osob používá čím dál častěji. Může jít např. o zkrácenou pracovní dobu či sdílení pracovního místa, kdy se o jedno pracovní místo (a příjem z něho) dělí dvě osoby. (Mareš, 2002, s. 21)

2.7 Nepravá nezaměstnanost

V tomto případě se jedná o osoby, kterou nejsou zaměstnané, ale ani si práci nehledají. Případně odmítají práci přijmout. Jedná se jim spíše o to, že mohou čerpat podporu v nezaměstnanosti v plném rozsahu. Patří sem ale i lidé, kteří se jako nezaměstnaní registrují, ovšem současně už pracují nelegálně a v šedé ekonomice. (Mareš, 2002, s. 21-22)

3 DŮSLEDKY NEZAMĚSTNANOSTI

Nezaměstnanost představuje sociální problém, který má funkční stránku v podobě pohotové rezervy pracovních sil, tak i stránku disfunkční. Ta spočívá v tom, že vysoká nezaměstnanost zatěžuje státní rozpočet v oblasti sociálních dávek a podpor a vede ke zničení potenciálu ztrátou kvalifikace i motivace. Především nezaměstnanost dlouhodobá přináší jednotlivcům řadu negativních důsledků, a to ztrátu pozice a ekonomického statusu, prestiže nebo sociální identity. (Buriánek, 2003, s. 93)

3.1 Ekonomické důsledky

Ekonomické důsledky pocítují nezaměstnaní ve většině případů jako první. Jejich dosavadní příjem financí je ztrátou zaměstnání výrazně narušen, jsou nuceni omezit své výdaje a často se stávají závislými na finančních příjmech v podobě dávek sociálního zabezpečení. Po vypršení období, po které jsou zmiňované dávky vyčerpány, nastává ještě tíživější životní situace. Další možností je žít z vlastních úspor, ale i v tomto případě se jedná o pouze dočasné řešení. Finanční rezervy nezaměstnaných jsou totiž poměrně rychle spotřebovány.

Tyto důsledky ovšem netrápí pouze jednotlivce bez zaměstnání. Do tohoto problému je posléze vtažena i celá rodina. Nezaměstnaní jsou ovšem zátěží rovněž pro celé hospodářství a stát jako takový, protože ten je nucen vyplácet podporu v nezaměstnanosti, která se poskytuje nezaměstnaným celých šest měsíců. Po uplynutí této doby jsou tyto lidé zabezpečováni dávkami životního minima, což může za nepříznivých situací vést až k chudobě.

Jedná-li se o nezaměstnanost krátkodobou, nemusejí se ekonomické důsledky nijak výrazně projevit. Horší situace nastává, pokud se jedná o nezaměstnanost dlouhodobou.

V ekonomické sféře společenského života může dojít k neúplnému využití části existujících pracovních zdrojů, a tím k zamezení možnosti dalšího ekonomického růstu, k jeho stagnaci nebo dokonce poklesu. (Nový, 1997, s. 133)

Ekonomické důsledky jsou spojeny s tím, že ekonomika celkově nevyrábí tolik produkce, kolik by ve skutečnosti vyrábět mohla. Tím tedy dochází k mrhání společenské živé i zvěcnělé práce. HDP je obrazně pod úrovní hodnoty potenciálního HDP. (Krebs, 2007, s. 294)

3.2 Sociální důsledky

Sociálních důsledků nezaměstnanosti existuje celá řada, neboť jsou spojeny s dopadem na společenský život jednotlivce, ale i celé jeho rodiny. Nezaměstnaní jsou nuceni měnit své hodnoty a dosud zaběhlý způsob života.

Se ztrátou zaměstnání je spojena nejen změna sociálního statusu, ale i změna životní úrovně a sociální role. Hrozbou může být i sociální izolace nebo sociální selhání. Je ovšem důležité zdůraznit, že všechny tyto sociální důsledky nezaměstnanosti postihují i sociální okolí nezaměstnaného – tedy i jeho rodinu. (Matoušek, Kodymová a Koláčková, 2005, s. 304).

„Sociální důsledky jsou spojeny s dopady na sociální situaci, chování a postoje nezaměstnaných (resp. jejich rodin a domácností) a na společenský život“ (Krebs, 2007, s. 294-295).

Ztráta sociálního statusu a přijetí nové role

Giddens (2000, s. 554) definuje sociální status jako sociální prestiž, kterou nosí určitá skupina a je vnímána ostatními členy společnosti. Je spojena s charakteristickým stylem a způsobem života, který se očekává od členů této skupiny. Status může být pozitivní, ale i negativní privilegium.

Každý člověk má své místo na pomyslném společenském žebříčku. Pokud nastane situace, že člověk ztratí svou práci, pak se jako nezaměstnaní musejí vyrovnávat nejen se ztrátou sociálního statusu, ale musí se smířit především s tím, že získávají novou roli, roli nezaměstnaného.

S novou rolí souvisí ovšem i kladení i dalších požadavků institucionálního i osobního charakteru. Při jejich neplnění čekají nezaměstnané sankce, ať už v podobě ztráty podpory v nezaměstnanosti nebo odsuzujícího postoje okolí. Nezaměstnaní, kteří si aktivně nehledají novou práci nebo pro to nemají omluvu, jsou považováni za pasivní, rezignující a líné. Proto se převážná většina nezaměstnaných chová konformně – tedy své povinnosti, které z této role vyplývají, si alespoň na oko plní. Někteří vůbec nevěří, že mají šanci si vhodné zaměstnání najít, ale chovají se, jako by si práci stále hledali, aby se tak vyhnuli dalšímu stresu. (Vágnerová, 2004, cit. podle Matoušek, 2005, s. 306)

Snížení životní úrovně

Nezaměstnaní jsou veřejností vnímáni jako podřadní lidé, kteří nejsou schopni nadále udržet svou dosavadní společenskou pozici a ani ji svému okolí nepotvrzuje očekávaným standardem. Současné německé studie ukazují, že nezaměstnané nejvíce stresuje právě to, že díky jejich finanční situaci je obtížnější účast na typických rituálech masového konzumu (např. celodenní návštěvy rodiny v hypermarketech či v zábavních centrech). (Matoušek, Kodymová a Koláčková, 2005, s. 305).

Existují průzkumy, které naznačují, že příjmy z podpor nedosahují ani poloviny částky předchozího výdělku. Pokud trvá nezaměstnanost dlouho, vede to nejen k chudobě, ale i k redukci sociálních kontaktů a k sociálnímu vyloučení. (Krebs, 2007, s. 295)

Snížení životní úrovně nemusí být tak závažné, pokud najde nezaměstnaný člověk podporu ve své rodině, která mu je v této životní situaci nápomocná. Stejně tak pokud se jedná pouze o dočasný stav, nezaměstnaní nemusí rovněž snížení životní úrovně vůbec pocítit.

Sociální izolace

Sociální izolaci v tomto případě chápeme nejen jako omezení styku se zaměstnanými lidmi, ale jako omezení kontaktů se společnostmi vůbec.

Zaměstnání je pro člověka místem, které je zdrojem sociálních kontaktů. Pokud tedy člověk přijde o práci, přichází tím i o množství zmiňovaných sociálních kontaktů. Vztahy s bývalými kolegy ale bohužel slábnou a bývají udržovány jen ve výjimečných případech. Jsou dva důvody, proč tomu tak je. Jednak proto, že oběma stranám nezůstává mnoho společného, ale i proto, že pro nezaměstnaného může být tento kontakt nepříjemný, protože mu to připomíná pokles ve společenském žebříčku. (Matoušek, Kodymová a Koláčková, 2005, s. 306).

Díky sociální izolaci od širšího okolí se může horšit nálada nezaměstnaných, což pak může vést ke konfliktům nejen s blízkými přáteli, ale i v rodině.

Rodina nezaměstnaného

Dle mého názoru hraje rodina u většiny z nás nepostradatelnou roli. Je tvořena našimi nejbližšími osobami, se kterými prožíváme nejen to pozitivní a hezké, ale i negativní životní situace, které jsou spojeny se starostmi a stresem. Mezi takové situace nezaměstnanost bezesporu patří.

Rodina nezaměstnaného často pocítí nejen pokles finančních příjmů, ale tato životní situace má vliv i na jiné oblasti. Často dochází k narušení pravidelných rodinných zvyklostí, změní se autorita nezaměstnaného, ovlivňuje partnerské vztahy, sňatečnost i porodnost. Situace může vést i k omezení styku se společnými přáteli. (Krebs, 2007, s. 295)

Nemluvíme tedy jen o finančních potížích spojených se snížením svých materiálních potřeb, ale i o změnách v osobních vztazích v rodině. Ty souvisí s novými rolami, které jednotliví členové obsadí. (Matoušek, Kodymová a Koláčková, 2005, s. 307).

3.3 Psychické důsledky

Už jen pomyšlení na riziko ztráty zaměstnání představuje chronický stresor, který působí negativně na psychiku jedince. Nepříznivé vlivy, jež nezaměstnanost přenáší, mají vliv na duševní – a ovšem i na tělesné – zdraví. Ty pak mohou zpětně snižovat předpoklady člověka pro úspěšné nalezení vhodné práce. (Matoušek, Kodymová a Koláčková, 2005, s. 303).

Ztráta zaměstnání si s sebou nese řadu nejen somatických, ale i psychických důsledků, jejichž dopady se na jednotlivcích projevují různě. Mezi duševní následky, které jsou zapříčiněny nezaměstnaností, se uvádějí například deprese, alkoholismus, poruchy chování, sebevražedné pokusy, ale i domácí násilí. (Buchtová, 2002, s. 130)

Stavů provázejících nezaměstnanost existuje celá řada, ale jeden z nejhůře prožívaných je nuda. Ubrání se mu lidé, kteří reagují na stav nezaměstnanosti rigidním dodržováním stejného denního režimu, jaký měli, když chodili do práce. V tomto případě jde o obranný mechanismus. (Vágnerová, 2004, cit. podle Matoušek, 2005, s. 304)

Člověk, který je bez zaměstnání, ztrácí po určité době většinu svých dosavadních schopností a dovedností. Důvod je prostý, člověk je prostě nevyužívá. Jde nejen o úbytek profesních dovedností či odborné kvalifikace, ale o celkové odvykání si od běžných aktivit zaměstnanců. (Matoušek, Kodymová a Koláčková, 2005, s. 304).

Kvalitu zdraví člověka ovlivňují různé faktory. Jedním z nich je právě psychická pohoda. Dle mého názoru nezaměstnanost velmi ovlivňuje psychický stav většiny nezaměstnaných a díky tomu pak může dojít i ke zhoršení celkového zdravotního stavu.

Ovšem je třeba i zdůraznit, že nezaměstnanost má vedle negativních důsledků i **důsledky pozitivní**. Ty spočívají v tom, že se vytváří možnosti pro přesun pracovních sil do prosperujících firem, upevňuje se pracovní morálka, dochází ke zvyšování kvalifikací apod. (Nový, 1997, s. 133).

Rovněž může být považován za pozitivní důsledek čas, který nezaměstnaní najednou získají. Mají čas na to trávit své volné chvíle s přáteli nebo se věnovat svým zálibám, koníčkům. I v tomto případě se bavíme pouze o dočasné nezaměstnanosti, kde lidé nepocítí ekonomické nebo jiné důsledky.

4 RIZIKOVÉ SKUPINY

Ztráta zaměstnání může postihnout každého z nás, avšak přesto existují skupiny lidí, které jsou nezaměstnaností ohroženy více. Důvody, proč tomu tak je, s sebou nese například věk, pohlaví, zdravotní stav, vzdělání či příslušnost k etnickým skupinám.

Velmi obtížně je znovunavrácení do pracovního procesu pro dlouhodobě nezaměstnané, neboť ti postupně vytráceli pracovní návyky spolu s motivací k práci.

Osobně považuji tyto důvody za diskriminační, neboť u lidí, kteří nejsou přijímáni do pracovních poměrů z výše uvedených důvodů, nejsou prokázány snížené schopnosti a dovednosti. Pokud by tedy tito lidé získali nové zaměstnání, mohli by práci vykonávat stejně kvalitně, jako osoby, které diskriminovány nejsou.

Mezi nejdiskutovanější rizikové skupiny v naší společnosti patří:

4.1 Absolventi škol, mladiství

Do této kategorie řadíme převážně mladistvé, kteří již mají dokončeno základní vzdělání, jsou vyučeni v nějakém oboru, mají ukončenu střední školu maturitní zkouškou nebo mají vysokoškolské vzdělání. Za jejich nevýhodu při uplatňování se na pracovním trhu je považována převážně nedostatečná nebo téměř žádná praxe. Chybí jim nejen praktické zkušenosti, ale i zkušenosti související se zapojením do pracovního poměru.

V České republice probíhají projekty, které podporují vzdělávání a uplatnění na trhu práce. Organizují je nestátní organizace, které se specializují na speciální rekvalifikační kurzy pro ohroženou mládež. Důraz se klade především na získávání praktických pracovních dovedností. Pokusně jsou zaváděny i tzv. výrobní školy, kde získávají kvalifikaci mladí lidé, kteří nemají dokončeno ani základní vzdělání. Ti pak mohou pracovat s kovem, se dřevem, ve stravovacích zařízeních. Součástí podobných programů je i rozvoj sociálních dovedností a výchova k občanství. (Matoušek, 2007, s. 87)

Dle mého názoru by měl být kladen důraz na zařazení do pracovního procesu především u mladistvých, neboť se zde vyskytuje riziko, že bude docházet k nárůstu asociálního chování.

4.2 Osoby nad 50 let, starší lidé

Tato skupina je ohrožena z více důvodů. Jsou to lidé, kteří si s sebou pochopitelně nesou zažité stereotypy, postrádají aktuálně potřebné znalosti, chybí jim inovativní způsob myšlení. Obecně nejsou tak ohební jako mladší lidé, nejsou ochotni za práci dojíždět a pokud zjistím, že jim chybí nová kvalifikace, rovněž nejsou ochotni tuto situaci řešit. Nemusí to být vždy pravidlem, přesto se s podobnými důvody v běžném životě setkáváme.

Daňhelová (2002, s. 17) uvádí specifika starších občanů, které spočívají především ve schopnostech adaptovat se na nové pracovní podmínky. Tato schopnost je mnohem nižší než u mladších občanů. Jako další specifika uvádí jejich kvalifikaci, která je většinou úzce vyhraněná a také to, že se organizacím nevyplácí investovat do rekvalifikace této věkové kategorie.

4.3 Osoby bez kvalifikace

Velkou část dlouhodobě nezaměstnaných tvoří nekvalifikovaní pracovníci. Do této skupiny řadíme převážně absolventy základních škol a obtížně vzdělavatelné, kteří mají sklony k asociálnímu chování, alkoholismu, gamblerství apod. Řadíme zde i skupinu občanů, kteří nemají zájem jak o vzdělání, tak i o zaměstnání.

Nezaměstnanost osob bez kvalifikace může znamenat do budoucna velký problém, neboť o tyto lidi nebude na pracovním trhu zájem z důvodu zavádění strojů a zařízení, kteří vykonají práci ještě lépe a přesněji, jak nekvalifikovaní pracovníci.

4.4 Příslušníci etnických menšin

V České republice převažují sociální problémy především s Romy. Jsou spojeny s nízkou kvalifikací, vysokou nezaměstnaností, špatným bydlením, špatným zdravotním stavem. Romové jsou v častých případech závislí nejen na sociálních dávkách, ale i na návykových látkách. Díky nízkým příjmům hrozí zadluženost s nemožností tyto dluhy splácet apod. (Matoušek, 2007, s. 93)

Obávám se, že se situace Romů nebude příznivě vyvíjet. Obecně jsou totiž na trhu práce kladeny čím dál větší nároky na kvalifikaci, znalosti a praktické dovednosti uchazečů o zaměstnání. Většina Romů má ovšem absolvováno pouze základní vzdělání, někteří ani základní školu nedokončí. Řešením se mi proto jeví klást velký důraz především na splnění povinné školní docházky, která pomáhá nasměrovat správným směrem.

4.5 Osoby se zdravotním postižením

„Od 1. ledna 2012 se podle § 67 za OZP považují:

- osoby invalidní ve třetím stupni (osoby s těžším zdravotním postižením),
- osoby invalidní v prvním nebo druhém stupni“ (Červinka, 2012, s. 12).

Osoby se zdravotním postižením disponují v pracovním procesu stejnými právy a povinnostmi jako osoby bez postižení. Přesto zákoník práce tyto osoby v některých ustanoveních zvýhodňuje vzhledem k jejich zdravotnímu stavu. Pracovat mohou jako každý občan, jsou pouze svým stavem částečně omezeni. Pokud ovšem uzavírají pracovní poměr, je nutností, aby měli způsobilost k právům a povinnostem a k právním úkonům. (Červinka, 2012, s. 17)

Počet volných míst v chráněných dílnách je velmi omezen, a proto si myslím, že je dobré osoby se zdravotním postižením zvýhodňovat, neboť mnoho zaměstnavatelů tyto osoby zaměstnávat nechce. V mnohých případech je tento způsob uvažování nepochopitelný, neboť dosahují často požadované kvalifikace a mohly by se tak na pracovišti stát rovnocennými kolegy ostatních zaměstnanců.

4.6 Ženy

Ústava a Listina základních práv zaručuje základní práva a svobody všem bez rozdílu pohlaví. Jediný rozdíl je zvýšené ochraně zdraví, která je poskytována těhotným ženám a ženám plnících své mateřské poslání. Zásada rovnosti je tedy prolomena pouze z důvodu těhotenství či mateřství. (Červinka, 2012, s. 177)

V České republice dochází k výraznému podhodnocování žen na pracovním trhu nejen ve vysokých administrativních a manažerských pozicích, ale i u pozic, které vyžadují zodpovědnost za podřízené pracovníky. (Sirovátka, 2006, s. 207)

Dle mého názoru se za poslední léta postavení žen na pracovním trhu významně vylepšilo. Už není tak neobvyklé se setkat se ženou, která pracuje například ve vrcholné politice nebo na vysokých manažerských postech. Věřím, že se postavení žen bude nadále vylepšovat, neboť mohou ženy pracovat stejně kvalitně jako muži.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODOLOGIE

Nejprve blíže charakterizuji téma, které jsem si pro svůj výzkum zvolila a poté stanovím hlavní cíl výzkumu a výzkumnou metodu, kterou pro výzkum využiji. Následně uvedu výzkumné otázky a podrobněji popíši výzkumný soubor a strukturu použitého dotazníku.

5.1 Charakteristika výzkumu

Jako téma své práce jsem si zvolila sociální aspekty nezaměstnanosti. Ve svém výzkumu se podrobněji zaměřím na důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti. Dle mého názoru se jedná o téma velmi aktuální, a protože je nezaměstnaností ohrožený každý z nás, bylo záměrem šetření pracovat s větším počtem respondentů.

5.2 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je zmapovat a popsat vybrané ekonomické, sociální a psychologické dopady dlouhodobé nezaměstnanosti. Případně popsat, do jaké míry mají vliv tyto dopady na životy nezaměstnaných.

5.3 Výzkumná metoda

Jak už jsem již zmínila, záměrem šetření bylo pracovat s větším počtem respondentů. Proto jsem zvolila kvantitativní výzkum. Jako metodu sběru dat jsem zvolila dotazníkové šetření.

Tato technika se mi jeví jako efektivní a nenákladný způsob sběru dat. Navíc respondentům tento způsob nezabere příliš mnoho času. Stejně tak i zpracování výsledků není nijak časově náročné.

„Kvantitativně orientovaný badatel získává omezený počet informací o velkém množství jedinců“ (Jandourek, 2003, s. 205).

V sociologickém zkoumání je dotazník klasickým nástrojem, který se k výzkumu používá. Setkáme se s ním především u kvantitativně orientovaných výzkumů. Můžeme ho popsat jako formulář určený respondentům. Obsahuje otázky a varianty odpovědí nebo obsahuje místo na odpověď. Dotazník je rozšířený nástroj i proto, že umožňuje rychlé zpracování dat. Je možné je rozesílat poštou nebo osobně rozdávat a sbírat. (Jandourek, 2003, s. 205)

Otázky, které jsem zvolila do dotazníku, jsou stručné, jasně formulované a stejně tak i nabízené odpovědi. Samotný dotazník obsahuje 22 otázek, které by měly postačit

k zodpovězení výzkumných otázek. Mimo jiné také zjistíme další skutečnosti, které se váží na dlouhodobě nezaměstnané.

5.4 Výzkumné otázky

- 1) Považují respondenti roli nezaměstnaného za stigmatizující?
- 2) Jak ovlivňuje dlouhodobá nezaměstnanost vztahy respondentů s jejich blízkými?
- 3) Jak ovlivnila role nezaměstnaného vztah respondentů k alkoholu a kouření?
- 4) Jsou dlouhodobě nezaměstnaní schopni se sami uživit?
- 5) Jak vidí respondenti svou situaci v budoucnosti?

5.5 Výzkumný soubor

Základním souborem výzkumu jsou dlouhodobě evidovaní uchazeči, tedy nezaměstnaní, kteří jsou bez práce déle než půl roku.

Konkrétně se jedná o účastníky několika rekvalifikací, které nabízí Úřad práce v Kyjově. Právě zde mi bylo umožněno Městským úřadem v Kyjově provést dotazníkové šetření. Respondentům jsem vždy před začátkem rekvalifikace vysvětlila, k jakým účelům bude výzkum sloužit, že je dotazník anonymní a také dobrovolný. Rovněž byli respondenti osloveni během jejich pravidelných návštěv u svých zprostředkovatelů.

Osloveno bylo celkem 120 respondentů. Zřejmě neochota spolupracovat či nezájem dotazník vyplnit zapříchli, že návratnost byla bohužel nižší a pro výzkum jsem mohla použít pouhých 92 vyplněných dotazníků.

Výzkumný soubor tedy tvoří 54 žen a 38 mužů. Rozložení respondentů podle věku je následující: skupinu 20-30 let tvoří 24 respondentů, 30-40 let 17 respondentů, 40-50 let 16 respondentů, 50 let a více 35 respondentů. Dále byli respondenti rozděleni dle vzdělanostní struktury. 26 dotazovaných má vzdělání základní, 36 respondentů je vyučeno, 24 má středoškolské vzdělání a 6 z nich má vzdělání vysokoškolské. 63 respondentů již bylo v minulosti nezaměstnaných, 29 nikoliv. Podle délky nezaměstnanosti byli respondenti rozděleni následujícím způsobem: půl roku až jeden rok 39 respondentů, jeden rok až 3 roky 32 respondentů, tři roky až pět let 15 respondentů a 5 let a více pouze 6 respondentů.

5.6 Struktura dotazníku

Struktura dotazníku hraje důležitou roli, měl by svými otázkami obsáhnout nejpodstatnější problémy. Otázky by měly být srozumitelné, jasně formulované a nabízené odpovědi jednoznačné. Ty nám pak dané problémy objasní.

Zpracovaný dotazník obsahoval 22 otázek, z nichž se vždy skupina daných otázek zaměřovala na jiný problém. Celkem 20 otázek bylo uzavřených s předdefinovanými možnostmi odpovědí a pouze dvě otázky byly polootevřené, kde mohli respondenti doplnit libovolnou odpověď dle jejich uvážení.

Cílem otázek 1. – 6. bylo zjistit obecné informace, které nám pomohly přiblížit respondenty. Zařadila jsem zde proto několik základních otázek, které se týkají pohlaví, věku, nejvyššího dosaženého vzdělání respondentů. Další otázky nám podkryly skutečnost o tom, zda respondenti byli již v minulosti nezaměstnaní, jak dlouho jsou bez zaměstnání nyní, a jaký je důvod jejich nezaměstnanosti v současné době.

Otázky č. 7 až č. 9 nám pomohly nalézt odpovědi, které se ptaly přímo na osobní pocity respondentů, které pociťují kvůli jejich roli nezaměstnaných. Zde jsem se ptala, jak nezaměstnanost ovlivňuje jejich sebevědomí, zda trpí pocity méněcennosti nebo zda se za roli nezaměstnaných stydí.

Otázky č. 10 až č. 13 se zajímaly o to, jaký má nezaměstnanost vliv na jejich nejbližší okolí. Ptala jsem se, jak se změnily vztahy s nejbližšími osobami respondentů, jestli cítí morální podporu v rodině, zda jejich stav narušuje jejich partnerský či rodinný život. Zajímalo mě například, zda může vést nezaměstnanost až k vyřazení respondentů ze společnosti. Právě na toto jsem se zeptala v otázce č. 13.

V otázkách č. 14 a č. 15 jsem se ptala, jestli respondenti pociťují určitou změnu jejich celkového psychického a zdravotního stavu za dobu, co jsou bez zaměstnání.

Na patnáctou otázku navazují otázky č. 16 a č. 17, které měly za úkol zjistit, zda nezaměstnanost souvisí se zvýšením konzumace alkoholu nebo kouření.

Otázka č. 18 byla opravdu specifická, ale odpovědi na ni mě velmi zajímaly. Ptala jsem se na to, jestli respondenti uvažovali v souvislosti se stávající životní situací o ukončení vlastního života.

Další blok otázek se věnoval finanční situaci a zabezpečení respondentů. Konkrétně se jednalo o otázky č. 19 až č. 21, kde jsem se zajímala o schopnost respondentů uživit se,

jestli je v jejich okolí někdo, kdo je materiálně či finančně podporuje. Ptala jsem se zde i na pocity, které se týkají finančního zabezpečení jich samotných, ale i jejich rodina.

V poslední otázce, tedy otázce č. 22, jsem se ptala, co očekávají respondenti v budoucnu. Respektive, jestli mají negativní nebo pozitivní pohled do budoucna.

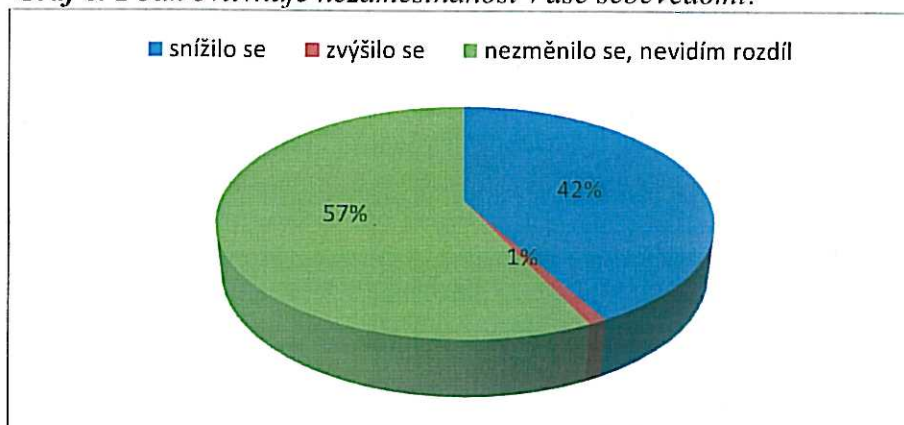
6 ANALÝZA A INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT

Obecné informace týkající se respondentů byly již popsány (viz. 1.5 Výzkumný soubor).

V této části práce se více zaměřím na cíl výzkumu. Budu analyzovat výsledky týkající se především dopadů dlouhodobé nezaměstnanosti na člověka, a to dopadů ekonomických, sociálních a psychologických. Postupně popíši výsledky jednotlivých otázek.

Data jsou čerpány z výsledků výzkumu, které jsou součástí přílohy bakalářské práce.

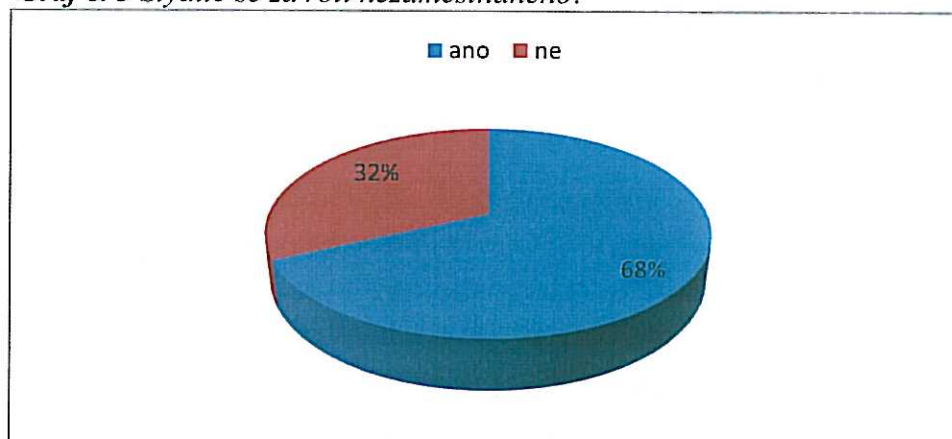
Graf č. 1 Jak ovlivňuje nezaměstnanost Vaše sebevědomí?

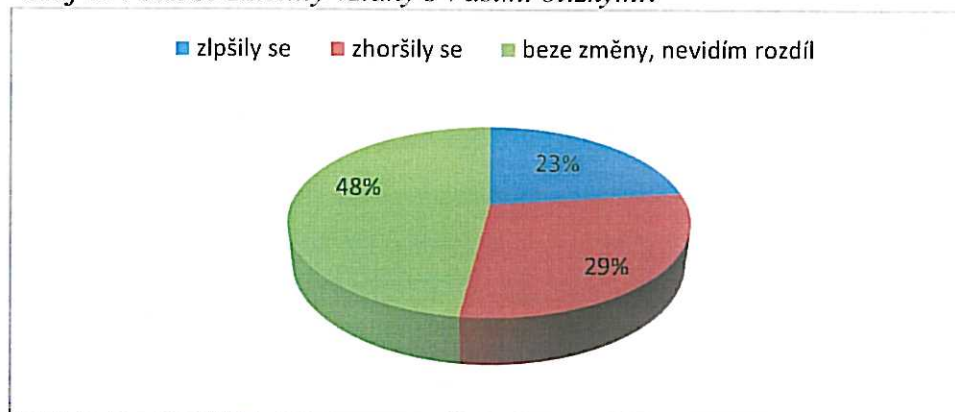
Velkým překvapením u **otázky č. 7** bylo, že více jak polovina dotazovaných respondentů, celkem 52 (tedy 57%) odpovědělo, že nevidí žádný rozdíl ve změně jejich sebevědomí. Menší část, přesto poměrně velké procento dotazovaných uvedlo, že se jejich sebevědomí snížilo. Jedná se o 39 respondentů (42%). Pouze jeden dotazovaný využil odpovědi, že se jeho sebevědomí naopak zvýšilo.

Graf č. 2 Trpíte pocity méněcennosti?

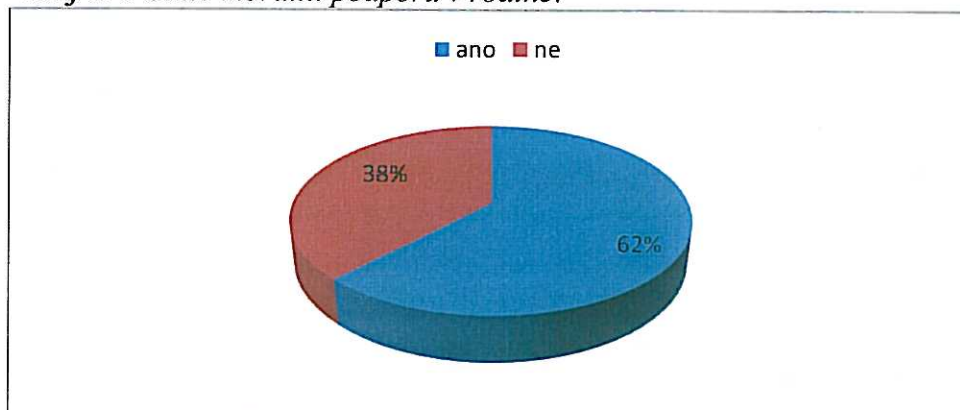
Otázka č. 8 hledá odpověď na otázku, zda dlouhodobě nezaměstnaní trpí pocity méněcennosti. Nejpočetnější zastoupení tvořila skupina, která odpověděla, že pocity méněcennosti trpí občas. Celkem se jedná o 40 respondentů, tedy 43% dotazovaných. Odpověď jednoznačně ano využilo 33 dotazovaných (36%). 19 respondentů odpovědělo, že takové pocity nepocítují vůbec.

Graf č. 3 Stydíte se za roli nezaměstnaného?

Otázka č. 9 zjišťuje, zda se nezaměstnaní za svou roli stydí. Většina nezaměstnaných, tedy 63 respondentů (68%), se za roli nezaměstnaných opravdu stydí. Role dlouhodobě nezaměstnaných jsou tedy pro ně stigmatizující. Menší část respondentů (32%) odpověděla, že se za tuto roli nestydí.

Graf č. 4 Jak se změnil vztahy s Vašimi blízkými?

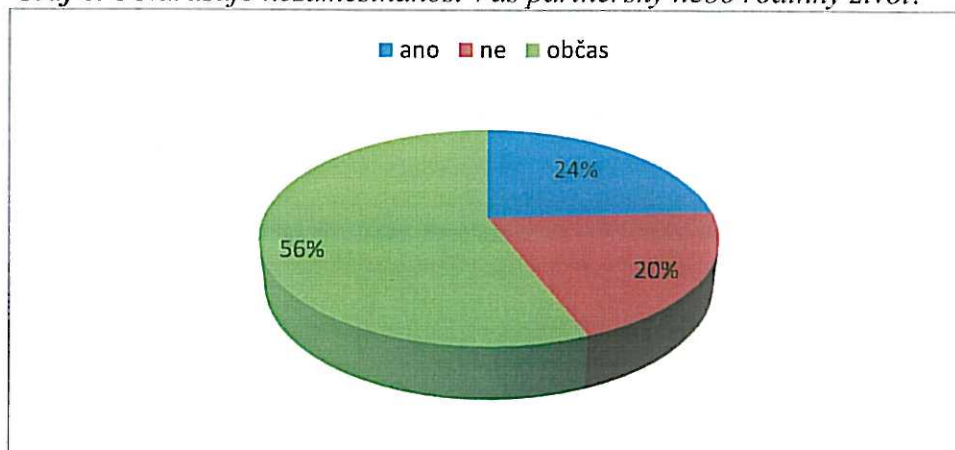
Desátá otázka řeší, zda se změnil vztahy dlouhodobě nezaměstnaných s jejich nejbližšími, případně jak se změnil. Celkem 44 dotazovaných odpovědělo, že se tyto vztahy nezměnily, či nepocítují žádný rozdíl. Zbylá část odpovědí (celkem 48) se rozdělila mezi nabízené možnosti: zlepšily se, zhoršily se. Nebylo překvapením, že většina ze zbylé části dotazovaných odpovědělo, že se vztahy s nejbližšími zhoršily. V tomto případě se jednalo o 27 respondentů.

Graf č. 5 Cítíte morální podporu v rodině?

Morální podpora tvoří nedílnou součást pomoci nezaměstnaným, která jim pomáhá překonat tuto náročnou životní situaci. Tento problém řeší **otázka č. 11**. Většina respondentů (celkem 57, tedy 62%) odpovědělo, že jim rodina morální podporu poskytuje. To je mi jeví jako velmi pozitivní výsledek. Morální podpora je totiž velmi důležitá i pro budoucí vývoj situace. Ovlivňuje psychiku jedinců, která je rovněž důležitá, protože dobré emoční rozpoložení pomáhá nasměrovat nezaměstnané správným směrem, tzn. mají chuť

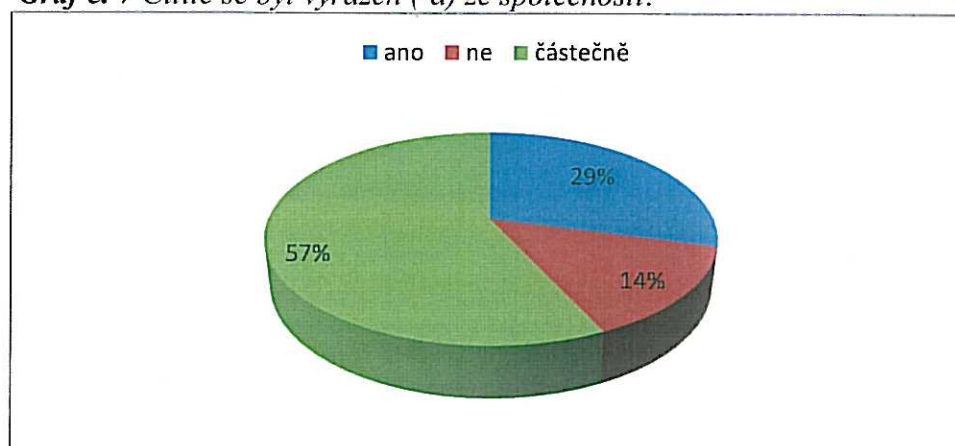
pracovat, neztrácejí životní elán, atd. 35 respondentů (38%) odpovědělo, že morální podporu v rodině vůbec nepocítuje.

Graf č. 6 *Narušuje nezaměstnanost Váš partnerský nebo rodinný život?*

Otázka č. 12 se zabývá problematikou narušení partnerského či rodinného života. Nejvíce respondentů odpovědělo na tuto otázku, že narušení těchto vztahů pocítují občas. Celkem to bylo 52 respondentů, tedy 56%. Odpověď jednoznačně ano, si v tomto případě vybralo 22 osob (24% dotazovaných). Jedná se o poměrně vysoká procenta, což dokazuje, jak závažným problémem nezaměstnanost je. 18 dotazovaných (20%) odpovědělo, že dlouhodobá nezaměstnanost partnerský a rodinný život nenarušuje.

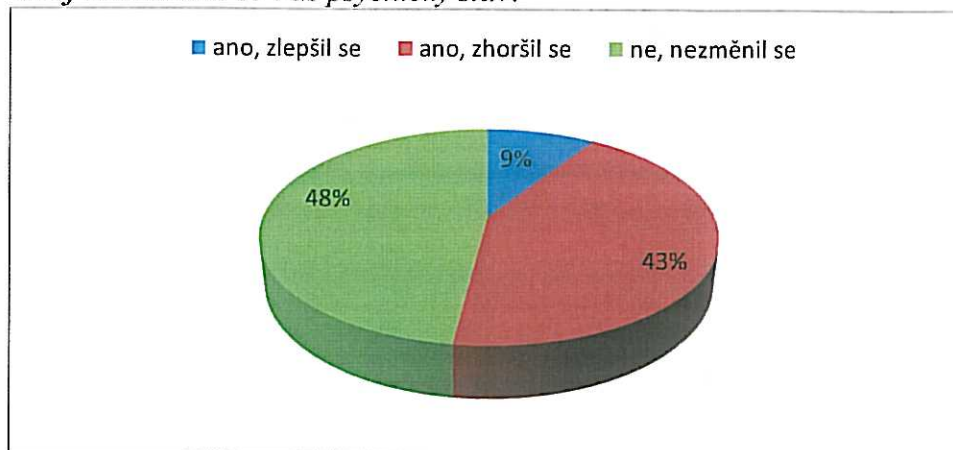
Graf č. 7 *Cítíte se být vyřazen (-a) ze společnosti?*

Otázka č. 13 se dotazuje, zda se vybraní respondenti cítí být vyřazení ze společnosti. V tomto případě celkem 52 respondentů (57%) odpovědělo, že se cítí být vyřazení pouze

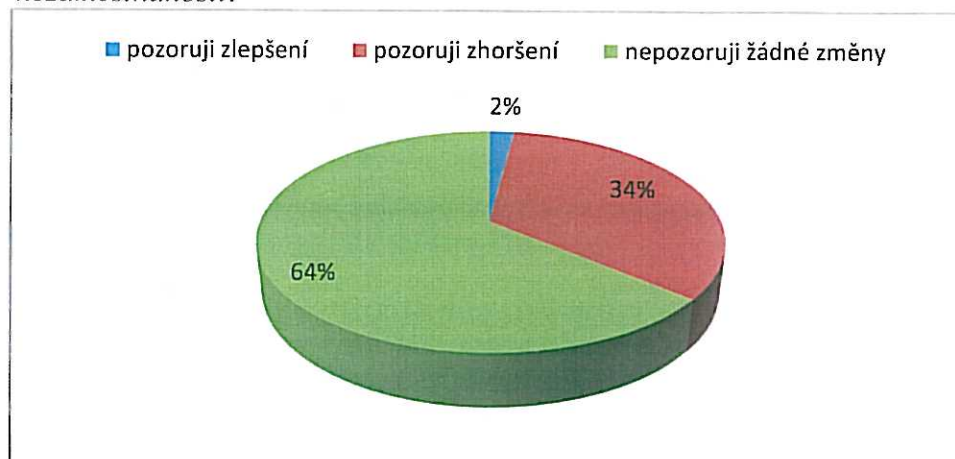
částečně a 27 (tedy 29%) dotazovaných odpovědělo, že se cítí být vyřazení jednoznačně. Ztráta zaměstnání je totiž spojena se ztrátou statutu, za což se nezaměstnaní mohou stydět. 13 respondentů odpovědělo, že vyřazení ze společnosti nepocítí uje.

Graf č. 8 Změnil se Váš psychický stav?

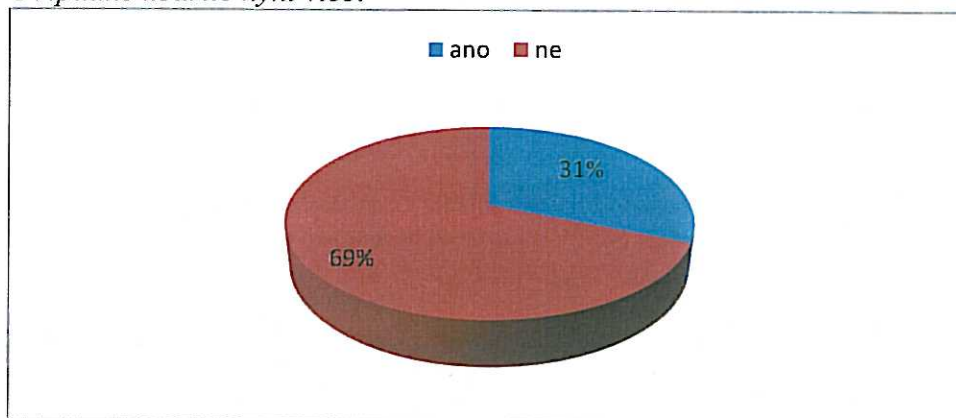
Zhoršení psychického stavu je obecně známý důsledek dlouhodobé nezaměstnanosti. Tuto problematiku podrobněji řeší **otázka č. 14**. Mezi psychické důsledky nezaměstnanosti patří úzkosti, deprese, snížená schopnost zvládat stresové situace apod. To vše spadá pod tuto otázku. Nejvíce respondentů (48%) odpovědělo, že nepozorují žádné změny a tedy, že se jejich psychický stav nezměnil. Odpověď, že se jejich psychický stav zhoršil, využilo celkem 40 dotazovaných (tedy 43%). Jedná se také o poměrně vysoké číslo, které se ovšem dalo předpokládat. 8 osob odpovědělo, že jejich psychický stav zlepšil.

Graf č. 9 Jak hodnotíte Váš celkový zdravotní stav v období nezaměstnanosti?

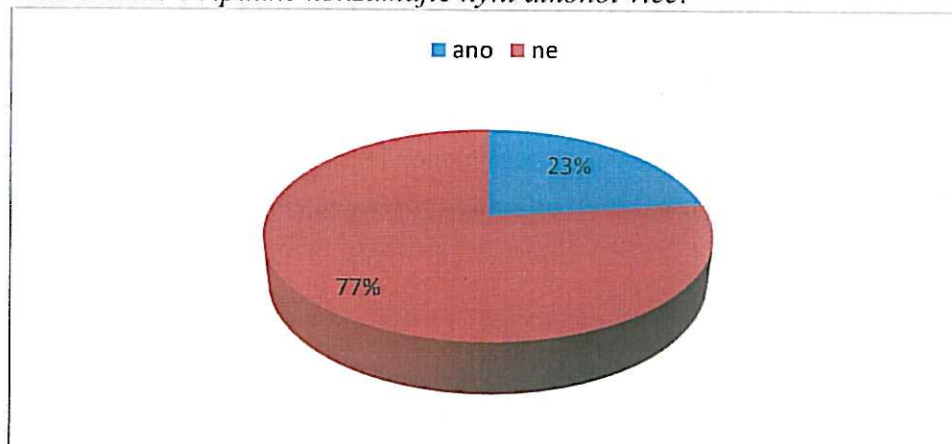
Otázka č. 15 se zabývá hodnocením celkového zdravotního stavu nezaměstnaných. Celkem 59 respondentů odpovědělo, že doposud nepozorují žádné změny zdravotního stavu. Jeho zhoršení pozoruje celkem 31 respondentů (tedy 34%). Je logické, že jedna třetina dotazovaných odpovědělo tímto způsobem. Mezi zdravotní problémy způsobené nezaměstnaností se totiž řadí např. i nespavost, zvýšená únava, bolesti hlavy apod. Pouze 2 respondenti uvedli, že se jejich zdravotní stav po dobu, co jsou bez zaměstnání, vylepšil.

Graf č. 10 Začal (-a) jste kouřit od doby, co jste bez zaměstnání? Případně kouříte nyní více?

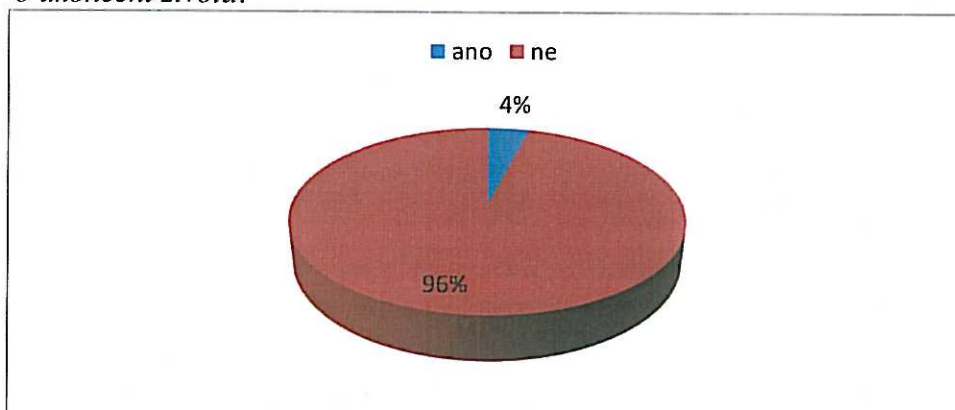
Otázka č. 16 zjišťuje, zda nezaměstnanost zapříčiňuje větší výskyt osob, které kouří. Výsledky ukázaly, že celkem 29 (31%) respondentů odpovědělo ano, což znamená, že necelou třetinu dotazovaných nezaměstnanost v tomto směru skutečně ovlivňuje. Záporně pak odpovědělo 63 dotazovaných (69%).

Graf č. 11 Začal (-a) jste konzumovat alkohol od doby, co jste bez zaměstnání? Případně konzumujete nyní alkohol více?

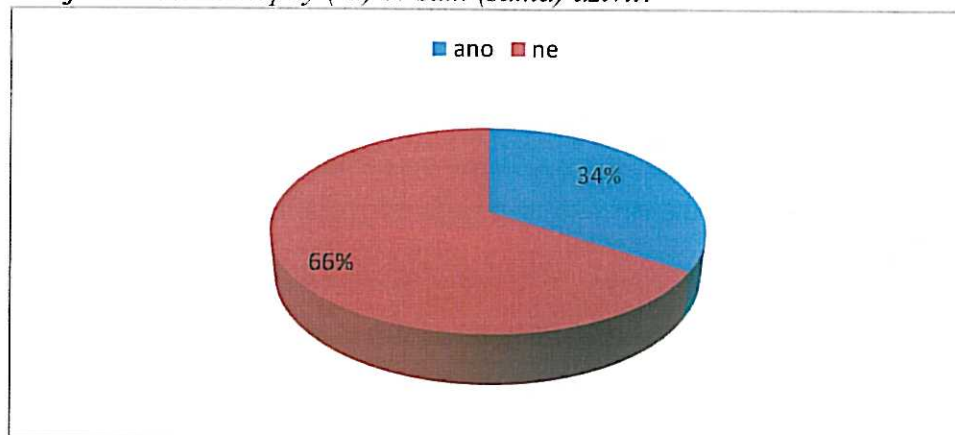
Otázka č. 17 zjišťuje, zda má nezaměstnanost vliv na zvýšené množství požívání alkoholu u osob dlouhodobě nezaměstnaných. 71 (tedy 77%) respondentů odpovědělo, že nezaměstnanost konzumaci alkoholu v jejich případech nijak neovlivňuje. Pouze 21 (23%) dotazovaných jednoznačně odpovědělo, že u nich dlouhodobá nezaměstnanost vliv na požívání alkoholu skutečně má.

Graf č. 12 Uvažoval (-a) jste v souvislosti se stávající životní situací o ukončení života?

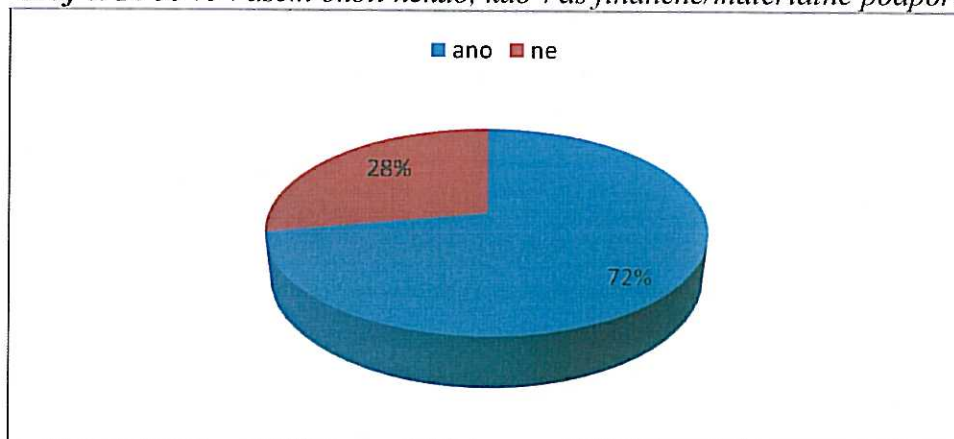
Velmi citlivému tématu se věnuje **otázka č. 18**. Zjišťovala, jestli dlouhodobě nezaměstnané osoby již někdy v minulosti napadla myšlenka o dobrovolném odchodu z tohoto světa. Drtivá většina respondentů (celkem 96%) odpověděla, že v souvislosti s dlouhodobou nezaměstnaností o ukončení života nikdy nepřemýšlela. 4% dotazovaných uvedla, že o sebevraždě v souvislosti s touto situací již přemýšlela.

Graf č. 13 Jste schopný (-á) se sám (sama) uživit?

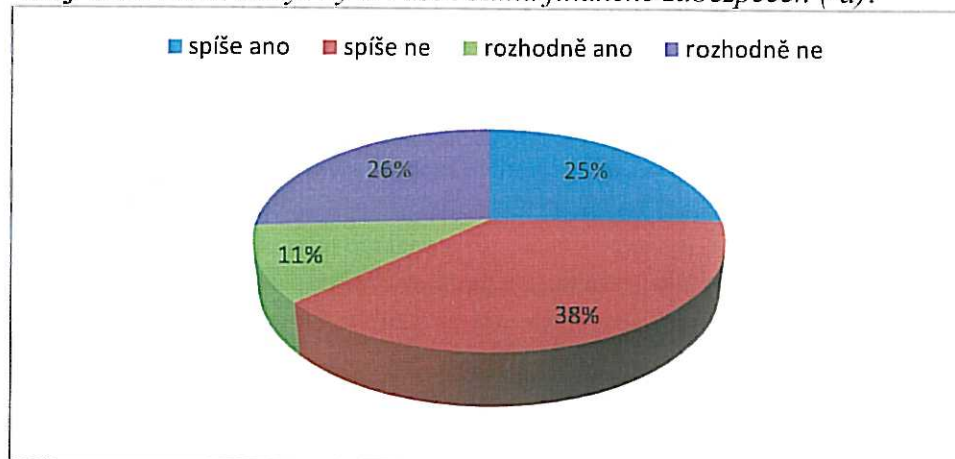

Otázka č. 19 se zabývá schopnostmi dlouhodobě nezaměstnaných osob uživit se. Celkem 61 respondentů odpovědělo, že nejsou schopni se sami uživit. Zbýlých 31 respondentů odpovědělo, jsou schopni se sami uživit.

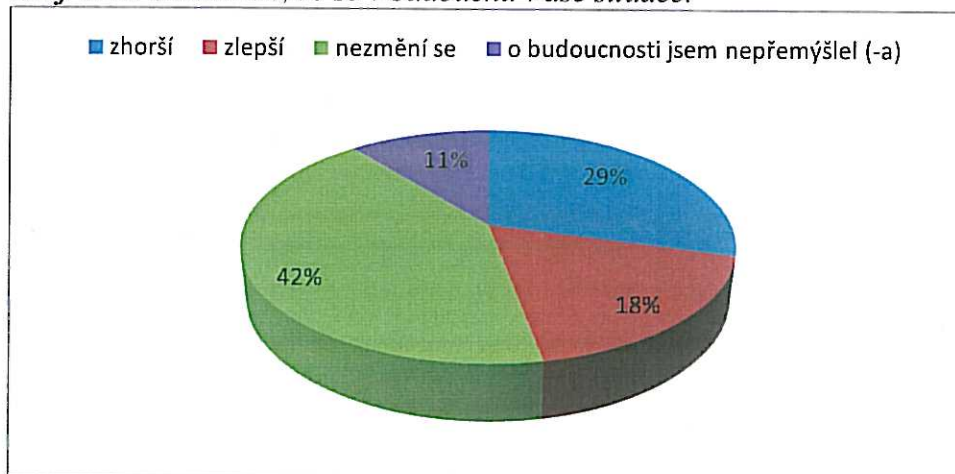
Graf č. 14 Je ve Vašem okolí někdo, kdo Vás finančně/materiálně podporuje?

Otázka č. 20 se dotazuje na finanční či materiální podporu nezaměstnaných. Při porovnání s předcházející otázkou nalezneme v odpovědích jistou shodu. 66 respondentů totiž odpovědělo, že v jejich okolí existuje někdo, kdo jim poskytuje finanční či materiální podporu. Podobný počet respondentů (celkem 61) v předcházející otázce odpovědělo, že nejsou schopni sami se uživit. Existuje zde tedy jistá návaznost, že pokud lidé nejsou schopni se sami uživit, nalézají určitý druh podpory ve svém okolí. 26 respondentů odpovědělo, že se jim podpory z okolí nedostává.

Graf č. 15 Cítíte se být Vy a Vaše rodina finančně zabezpečeni (-a)?

U **otázky č. 21** bylo množství nabízených odpovědí rozšířeno na 4 možnosti. Otázka měla za úkol zjistit, jestli se dlouhodobě nezaměstnaní společně s jejich rodinami cítí být finančně zabezpečeni. Nejpočetnější skupinu tvořili respondenti, kteří využili možnosti odpovědi spíše ne. Jednalo se celkem o 35 respondentů (38%). 24 respondentů naopak odpovědělo, že se rozhodně necítí být zabezpečeni. Pouze o jednoho respondenta méně (tedy 23 respondentů) odpovědělo, že se spíše cítí být zabezpečeni. Příjemným překvapením je, že i mezi dlouhodobě nezaměstnanými nalezneme i takové, kteří se cítí být rozhodně finančně zabezpečenými. V tomto případě je jednalo o 10 respondentů (11%).

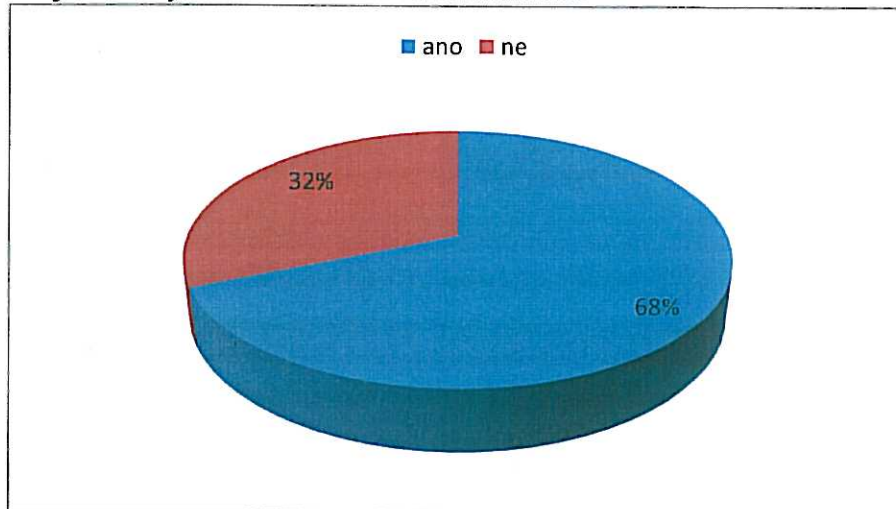
Graf č. 16 Očekáváte, že se v budoucnu Vaše situace:

Pohled dlouhodobě nezaměstnaných osob do budoucna zkoumá poslední otázka dotazníku, tedy **otázka č. 22**. Necelá polovina respondentů (42%) odpověděla, že v budoucnu neočekávají žádnou změnu jejich dosavadní situace. Překvapující byl pozitivní přístup téměř třetiny dlouhodobě nezaměstnaných, kteří odpověděli, že očekávají zlepšení jejich dosavadní situace. 17 respondentů odpovědělo, že se stávající situace naopak zhorší. 10 osob (11% dotazovaných) o budoucnosti doposud nepřemýšlelo.

7 VYHODNOCENÍ DÍLČÍCH CÍLŮ, VÝZKUMNÝCH OTÁZEK

1) Považují respondenti roli nezaměstnaného za stigmatizující?

Graf č. 17 Stydíte se za roli nezaměstnaného?

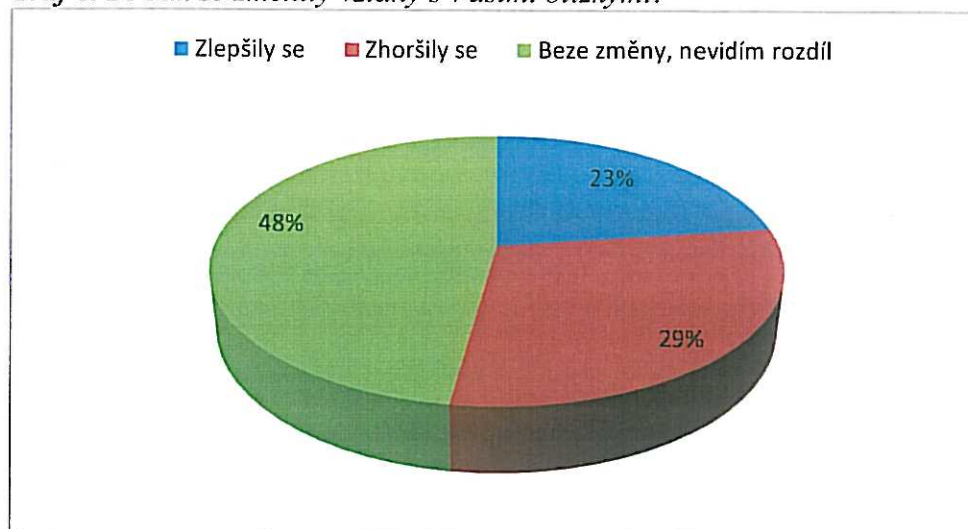

K vyhodnocení první výzkumné otázky, zda považují respondenti roli nezaměstnaného za stigmatizující, byly využity tři otázky z dotazníku, které s touto problematikou souvisí. **Otázky č. 7, č. 8 a č. 9** zjišťovaly, zda respondenti pociťují změnu sebevědomí, jestli trpí pocity méněcennosti a jestli se roli nezaměstnaného stydí.

Z šetření vyplývá, že většina dlouhodobě nezaměstnaných se stydí za to, že se jim doposud nepodařilo najít si vhodné zaměstnání. Často se stydí, protože ztrátu zaměstnání berou jako viditelný důkaz jejich osobního selhání. S tím samozřejmě souvisí i snížení sebevědomí a existuje reálná šance, že budou trpět pocity méněcennosti. Většina respondentů sice uvedla, že nevidí žádný rozdíl, ovšem 42% odpovědělo, že dlouhodobá nezaměstnanost měla vliv na snížení jejich sebevědomí. Z výsledků také vyplynulo, že nezaměstnaní trpí pocity méněcennosti. 36% respondentů uvedlo odpověď jednoznačně ano. 43 % respondentů odpovědělo, že pocity méněcennosti trpí občas.

2) Jak ovlivňuje dlouhodobá nezaměstnanost vztahy respondentů s jejich blízkými?

Graf č. 18 Jak se změnil vztah s Vašimi blízkými?

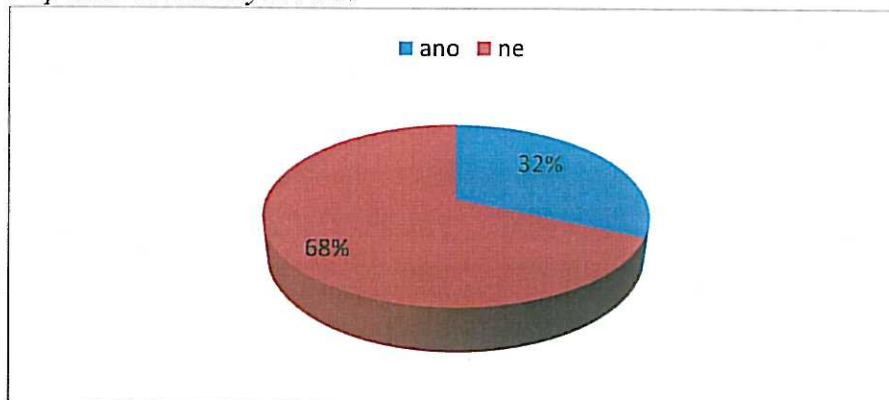
K zodpovězení této výzkumné otázky posloužily **otázky z dotazníku č. 10 a č. 12**. Mezi blízké patří rodina i přátelé, s nimiž mohou být vztahy rovněž narušeny. Z grafu ale vyplývá, že skoro polovina respondentů žádnou změnu nepocítuje. 29% respondentů (téměř jedna třetina) pak odpovídá, že se vztahy s jejich nejbližšími zhoršily.

U 23% respondentů se vztahy naopak vylepšily.

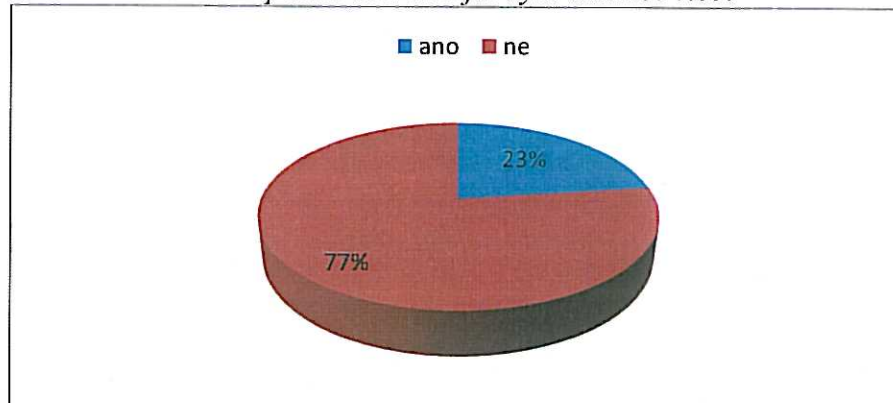
Je obecně známo, že negativní dopad ztráty zaměstnání se může týkat celé rodiny, protože je často nucena zavést různá úsporná opatření týkajících se všech členů. Výzkumem bylo zjištěno, že dlouhodobá nezaměstnanost narušuje i partnerský a rodinný život. Velmi výrazně se toto narušení může projevit v rodině s dětmi, kde práci ztratí otec. Ten ztrácí svou roli živitele rodiny a částečně také autoritu, což může vést i k výchovným problémům. Na to se samozřejmě váží další problémy projevující se v dalších životních situacích. 24% respondentů jednoznačně pocítuje zhoršení těchto vztahů, 56% respondentů pocítuje toto narušení občas.

3) Jak ovlivňuje role nezaměstnaného vztah respondentů ke kouření a alkoholu?

Graf č. 19 Začal (-a) jste kouřit od doby, co jste bez zaměstnání? Případně kouříte nyní více?

Graf č. 20 Začal (-a) jste konzumovat alkohol od doby, co jste bez zaměstnání? Případně konzumujete nyní alkohol více?

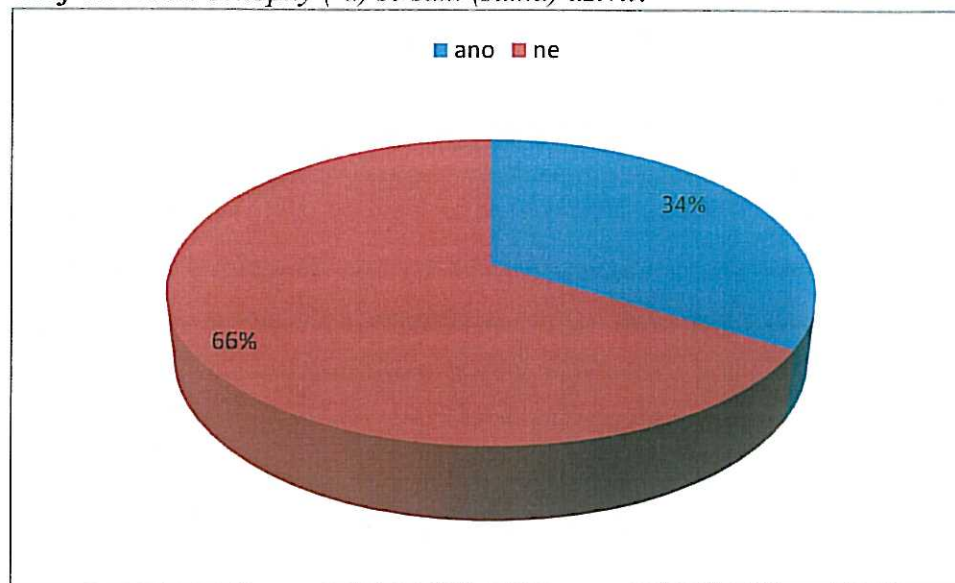

K vyhodnocení **otázky** byly využity otázky z dotazníku č. 16 a č. 17. Odpovědi na tyto dvě otázky si byly velmi podobné, ovšem pro mne nečekané. Většina respondentů u těchto otázek totiž odpovědělo, že nezaměstnanost nijak neovlivňuje jejich vztahy ke kouření či alkoholu.

Dle mého názoru by měl být kladen větší důraz na vyplnění volného času nezaměstnaných, aby například nedocházelo ke zvýšení výskytu kuřáků, kvůli tomu, že se nudí nebo kvůli špatnému využití jejich volného času. U otázky týkající se vztahu k alkoholu existuje velké riziko, že ne všichni respondenti odpovídali konkrétně u této otázky upřímně, protože alkoholici jejich závislost v mnohých případech nedokážou přiznat. Buď proto, že se stydí, nebo si tuto možnost vůbec nepřipouštějí a za alkoholiky se nepovažují.

4) Jsou dlouhodobě nezaměstnaní schopni se sami uživit?

Graf č. 21 *Jste schopný (-á) se sám (sama) uživit?*

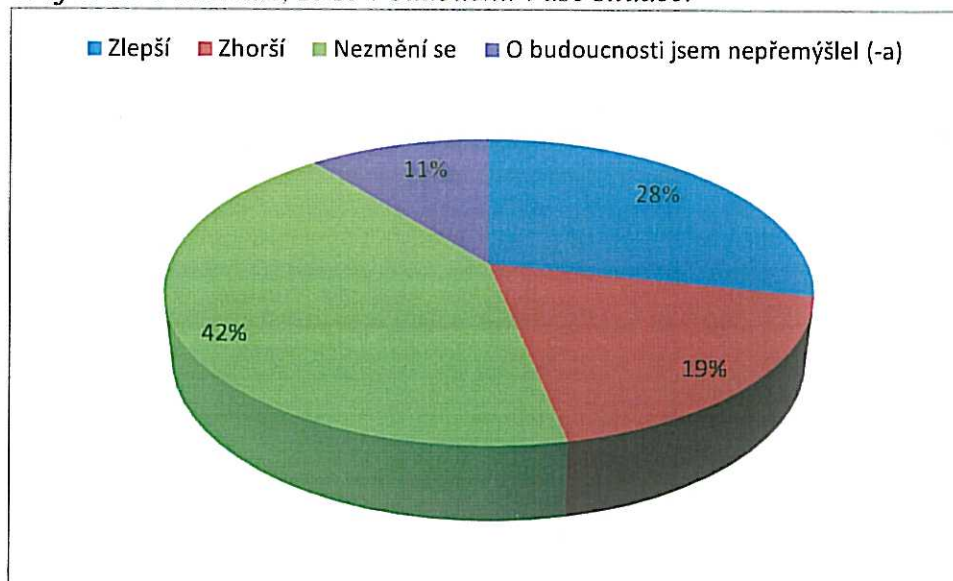

V případě čtvrté výzkumné otázky je výsledek jednoznačný. Dvě třetiny respondentů (tedy 66%) odpovědělo, že nejsou schopni sami se uživit. Nezaměstnaným je totiž snížen objem financí, kterými mohou disponovat. Jsou pak nuceni například spoléhat na dávky od státu nebo očekávají pomoc od rodiny či přátel.

34% respondentů uvedlo, že jsou schopni se sami uživit. Je možné, že se tyto lidé uvědomili, že je zapotřebí omezení svých výdajů. Nebo jim nevadí snížení životní úrovně a s touto situací se již vyrovnali a nijak jim tento fakt nepřekáží.

5) Jak vidí respondenti svou situaci v budoucnosti?

Graf č. 22 Očekáváte, že se v budoucnu Vaše situace:

Úkolem poslední výzkumné otázky bylo zjistit, jaký mají dlouhodobě nezaměstnaní pohled do budoucna. Výsledky ukazují, že 42% respondentů je přesvědčeno, že se jejich situace v dohledné době nezmění. Možná by byli za změnu jejich situace rádi, ale ve změnu nevěří nebo v ni nedoufají.

Necelá třetina dotazovaných (tedy 28%) uvedlo, že věří ve zlepšení své dosavadní životní situace. Bylo příjemným překvapením zjistit, že tak poměrně velké procento respondentů myslí pozitivně a věří, že si vhodnou práci v dohledné době najde.

19% respondentů naopak uvedlo, že se jejich situace nezlepší. Jsou přesvědčeni, že se dosavadní situace spíše zhorší. Zřejmě jsou dlouhodobou nezaměstnaností pohlaceni natolik, že jsou současným stavem znechuceni a v jeho zlepšení nedoufají.

11% respondentů odpovědělo, že o budoucnosti doposud nepřemýšlelo.

8 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Hlavním cílem výzkumu bylo zmapovat a popsat vybrané ekonomické, sociální a psychologické dopady dlouhodobé nezaměstnanosti, případně popsat, jak do jaké míry mají vliv tyto dopady na životy nezaměstnaných.

Pro vyhodnocení výsledků výzkumu posloužily předem zvolené výzkumné otázky.

První výzkumná otázka zjišťuje, zda považují dlouhodobě nezaměstnaní svou roli za stigmatizující. Z výsledků šetření tento fakt vyplynul. Je evidentní, že tato role člověka v oblasti sebevědomí a pocitů poznamená. Proto je důležitá snaha nezaměstnaných o další vzdělávání, rozšiřování svých znalostí apod.

Druhá výzkumná otázka zjišťuje, jaké nastávají změny vztahů nezaměstnaných s blízkými osobami. Nejvíce se tyto změny projeví v oblasti partnerského a rodinného života, kde většina respondentů uvádí, že k narušení těchto vztahů nastává. V tomto případě je žádoucí pracovat na rodinných vazbách, aby si byla rodina oporou a k narušením rodinných vztahů nedocházelo.

Třetí otázka řeší vztah dlouhodobě nezaměstnaných ke kouření a alkoholu. Většina respondentů tento problém ale v obou oblastech vyvrátila. Pokud byly tyto odpovědi pravdivé, výsledek je pozitivně překvapující.

Další otázka se zabývala tématikou, zda jsou dlouhodobě nezaměstnaní schopni se sami uživit. Zde dvě třetiny respondentů uvedly, že to v jejich silách bohužel není. V tomto případě by se měla snažit především vláda, aby vyřešila tuto situaci. Ztotožňuji se s názorem, že by nezaměstnaní měli dostávat dávky, ale pouze za podmínek, že se přičiní například v podobě veřejně prospěšných prací apod.

Poslední výzkumná otázka měla za úkol zjistit, jak vidí dlouhodobě nezaměstnaní jejich situaci v budoucnu. Výsledek této otázky je souhrnem pocitů, které nezaměstnaní pociťují, a ukazuje na jejich celkové momentální rozpoložení. Největší část respondentů v nejbližší době žádnou změnu neočekává. Proto je důležitá motivace a podpora nejen rodiny, ale i širšího okolí.

ZÁVĚR

Problematika nezaměstnanosti je neustále probírána v různých médiích, můžeme sledovat množství statistických údajů, tabulek a grafů, které se na toto téma váží. Slýcháme, co naše vláda pro nezaměstnané dělá, jaké postupy pro snížení nezaměstnanosti zkouší. To vše nám ukazuje, jak je tato problematika závažné téma. Ovšem už méně často se hovoří o tom, jak tento problém ovlivňuje životy jednotlivých nezaměstnaných, jaké mají pocity apod. To vše jsou důvody, proč jsem si téma nezaměstnanosti vybrala.

Cílem výzkumu bylo zmapovat a popsat vybrané ekonomické, sociální a psychologické dopady dlouhodobé nezaměstnanosti.

V teoretické části práce se zabývám základními pojmy z oblasti nezaměstnanosti. Uvádím, jaké jsou její druhy, příčiny a obecně známé důsledky. Pro celistvist a pochopení širších souvislostí jsem uvedla i pojem trh práce. Vysvětlila jsem, co tento termín znamená a jak běžně funguje. Rovněž jsem popsala jednotlivé rizikové skupiny, které jsou nezaměstnaností více ohroženy. Pro další část práce bylo důležité konkretizovat i termín dlouhodobá nezaměstnanost, neboť na dlouhodobě nezaměstnané má tento stav mnohem silnější a prudší dopad, než na nezaměstnané, kteří nemají práci pouze dočasně.

V další části bakalářské práce, praktické části, bylo úkolem zmapovat a popsat vybrané ekonomické, sociální a psychologické dopady dlouhodobé nezaměstnanosti. K vyvození výsledku sloužilo především vyhodnocení výzkumných otázek.

Výsledky mého šetření byly zajímavé a překvapující v tom smyslu, že ne všechny se shodovaly s již provedenými výzkumy. Například toto šetření nedokázalo zhoršení psychického ani zdravotního stavu ani souvislost dlouhodobé nezaměstnanosti s větším výskytem kouření a v požívání alkoholu apod.

Přesto pro mě bylo zpracování dotazníkového šetření a celého výzkumu velmi obohacující. Hlubší prozkoumání tematiky nám pomáhá nejen poodkrýt bližší informace o daném tématu, ale vede i k pochopení závažnosti dané problematiky.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BUCHTOVÁ, Božena et al., 2002. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*. Vyd. 1. Praha: Grada, 240 s. ISBN 80-247-9006-8.
- [2] BURIÁNEK, Jiří, 2003. *Sociologie*. Vyd. 2. Praha: FORTUNA, 128 s. ISBN 80-7168-754-5.
- [3] ČERVINKA, Tomáš et al., 2012. *Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením, důchodců, mladistvých a studentů, absolventů škol, žen, agenturních zaměstnanců a dalších kategorií*. Vyd. 5. Ostrava: ANAG, 231 s. ISBN 978-80-7263-751-5.
- [4] DAŇHELOVÁ, Šárka, 2002. *Vybrané kapitoly z ekonomiky*. Vyd. 1. Brno: Paido, 83 s. ISBN 80-7312-032-8.
- [5] GIDDENS, Anthony, 2000. *Sociologie*. Vyd. 1. Praha: Argo. 596 s. ISBN 80-7203-124-4.
- [6] HELÍSEK, Mojmir, 2002. *Makroekonomie. Základní kurs*. Vyd. 2. Praha: Melandrium, 326 s. ISBN 80-86175-26-X.
- [7] HOLMAN, Robert, 2002. *Makroekonomie. Středně pokročilý kurz*. Vyd. 1. C. H. Beck, 591 s. ISBN 80-7179-737-5.
- [8] JANDOUREK, Jan, 2003. *Úvod do sociologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 232 s. ISBN 80-7178-749-3.
- [9] KREBS, Vojtěch et al., 2007. *Sociální politika*. Vyd. 4. Praha: ASPI, 504 s. ISBN 978-80-7357-276-1.
- [10] MAITAH, Mansoor, 2010. *Makroekonomie v praxi*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 196 s. ISBN 978-80-7357-560-1.
- [11] MAREŠ, Petr, 1994. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 151 s. ISBN 80-901424-9-4.
- [12] MATOUŠEK, Oldřich, 2003. *Slovník sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 288 s. ISBN 80-7178-549-0.
- [13] MATOUŠEK, Oldřich, 2007. *Sociální služby*. Vyd. 1. Praha: Portál, 184 s. ISBN 978-80-7367-310-9.
- [14] MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ P. a KOLÁČKOVÁ Jana et al., 2005. *Sociální práce v praxi*. Vyd. 1. Praha: Portál, 352 s. ISBN 80-7367-002-X.

- [15] NOVÝ, Ivan, et al., 1997. *Sociologie pro ekonomy*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 168 s. 80-7169-433-9.
- [16] SIROVÁTKA, Tomáš et. al., 2006. *Rodina, zaměstnávání a sociální politika*. Vyd. 1. Brno: František Šalé – ALBERT, 280 s. ISBN 80-7326-104-9.

Elektronické zdroje:

- [17] ŘEZNÍČEK Ivo a Tomáš SIROVÁTKA. Dlouhodobá nezaměstnanost v praxi. *Regilonalka.wz.cz* [online]. 2011 [cit. 2013-04-08]. Dostupné z: <http://www.regionalka.wz.cz/ostatni/nezamestnanost/index.htm>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: DOTAZNÍK

Příloha P II: VÝSLEDKY VÝZKUMU

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Ráda bych Vás požádala o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je anonymní.

Zjištěné informace budou sloužit jako podklad pro zpracování bakalářské práce na téma Sociální aspekty nezaměstnanosti.

Na zadané otázky prosím odpovídejte pravdivě a vždy zakroužkujte pouze jednu z nabízených možností.

1. Jaké je Vaše pohlaví?
 - a) žena
 - b) muž
2. Kolik je Vám let?
 - a) 20-30 let
 - b) 30-40 let
 - c) 40-50 let
 - d) 50 let a více
3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
 - a) základní
 - b) vyučen
 - c) středoškolské
 - d) vysokoškolské
4. Byl (-a) jste již někdy v minulosti nezaměstnán, nezaměstnaná?
 - a) ano
 - b) ne
5. Jak dlouho jste bez zaměstnání?

..... (doplňte)
6. Důvod Vaši nezaměstnanosti?
 - a) jsem absolvent, absolventka
 - b) ztráta zaměstnání
 - c) uplynutí mateřské dovolené
 - d) nechci pracovat
 - e) nedostatek volných pracovních míst
 - f) jiný důvod (doplňte)

7. Jak ovlivňuje nezaměstnanost Vaše sebevědomí?
- a) *mírně se snížilo*
 - b) *mírně se zvýšilo*
 - c) *rapidně se snížilo*
 - d) *rapidně se zvýšilo*
 - e) *nezměnilo se, nevidím rozdíl*
8. Trpíte pocity méněcennosti?
- a) *ano*
 - b) *ne*
 - c) *občas*
9. Stydíte se za roli nezaměstnaného?
- a) *ano*
 - b) *ne*
10. Jak se změnil vztahy s Vašimi blízkými?
- a) *zlepšily se*
 - b) *zhoršily se*
 - c) *beze změny*
11. Cítíte morální podporu v rodině?
- a) *ano*
 - b) *ne*
12. Narušuje nezaměstnanost Váš partnerský nebo rodinný život?
- a) *ano*
 - b) *ne*
 - c) *částečně*
13. Cítíte se být vyřazen (-a) ze společnosti?
- a) *ano*
 - b) *ne*
 - c) *částečně*
14. Změnil se Váš psychický stav?
- a) *ano, zlepšil se*
 - b) *ano, zhoršil se*
 - c) *ne, nezměnil se*
15. Jak hodnotíte Váš celkový zdravotní stav v období nezaměstnanosti?
- a) *pozoruji zlepšení*
 - b) *pozoruji zhoršení*
 - c) *nepozoruji žádné změny*

16. Začal (-a) jste kouřit od doby, co jste bez zaměstnání? (Případně kouříte nyní více?)
- a) *ano*
 - b) *ne*
17. Začal (-a) jste konzumovat alkohol od doby, co jste bez zaměstnání? Případně konzumujete nyní alkohol více?
- a) *ano*
 - b) *ne*
18. Uvažoval (-a) jste v souvislosti se stávající životní situací o ukončení života?
- a) *ano*
 - b) *ne*
19. Jste schopný (-á) se sám (sama) uživit?
- a) *ano*
 - b) *ne*
20. Je ve Vašem okolí někdo, kdo Vás finančně/materiálně podporuje?
- a) *ano*
 - b) *ne*
21. Cítíte se být Vy a Vaše rodina finančně zabezpečen (-a)?
- a) *spíše ano*
 - b) *spíše ne*
 - c) *rozhodně ano*
 - d) *rozhodně ne*
22. Očekáváte, že se v budoucnu Vaše situace:
- a) *zlepší*
 - b) *zhorší*
 - c) *nezmění se*
 - d) *o budoucnosti jsem nepřemýšlel (-a)*

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku a přeji hodně štěstí při hledání nového zaměstnání i v osobním životě.

PŘÍLOHA P II: VÝSLEDKY VÝZKUMU

1. Jaké je Vaše pohlaví

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Žena	54	59
Muž	38	41
Celkem	92	100

2. Kolik je Vám let

	Absolutní četnost	Relativní četnost
20-30 let	24	26
30-40 let	17	19
40-50 let	16	17
50 let a více	35	38
Celkem	92	100

3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Základní	26	28
Vyučen (-a)	36	39
Středoškolské	24	26
Vysokoškolské	6	7
Celkem	92	100

4. Byl (-a) jste již někdy v minulosti nezaměstnán, nezaměstnaná?

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	63	68
Ne	29	32
Celkem	92	100

5. Jak dlouho jste bez zaměstnání

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Půl roku – 1 rok	39	42
1 rok – 3 roky	32	35
3 roky – 5 let	15	16
5 let a více	6	7
Celkem	92	100

6. Důvod Vaší nezaměstnanosti?

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Jsem absolvent, absolventka	17	19
Ztráta zaměstnání	35	38
Uplynutí mateřské dovolené	9	10
Nechci pracovat	-	0
Nedostatek volných pracovních míst	25	27
Jiný důvod (doplňte)	6	6
Celkem	92	100

7. Jak ovlivňuje nezaměstnanost Vaše sebevědomí?

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Snížilo se	39	42
Zvýšilo se	1	1
Nezměnilo se, nevidím rozdíl	52	57
Celkem	92	100

8. Trpíte pocity méněcennosti?

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	33	36
Ne	19	21
Občas	40	43
Celkem	92	100

9. Stydíte se za roli nezaměstnaného?

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	63	68
Ne	29	32
Celkem	92	100

10. Jak se změnil vztahy s Vašimi blízkými?

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Zlepšily se	21	23
Zhoršily se	27	29
Beze změny, nevidím rozdíl	44	48
Celkem	92	100

11. Cítíte morální podporu v rodině?

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	57	62
Ne	35	38
Celkem	92	100

12. Narušuje nezaměstnanost Váš partnerský nebo rodinný život?

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	22	24
Ne	18	20
Občas	52	56
Celkem	92	100

13. Cítíte se být vyřazen (-a) ze společnosti?

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	27	29
Ne	13	14
Částečně	52	57
Celkem	92	100

14. Změnil se Váš psychický stav?

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano, zlepšil se	8	9
Ano, zhoršil se	40	43
Ne, nezměnil se	44	48
Celkem	92	100

15. Jak hodnotíte Váš celkový zdravotní stav v období nezaměstnanosti?

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Pozoruji zlepšení	2	2
Pozoruji zhoršení	31	34
Nepozoruji žádné změny	59	64
Celkem	92	100

16. Začal (-a) jste kouřit od doby, co jste bez zaměstnání? Případně kouříte nyní více?

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	29	31
Ne	63	69
Celkem	92	100

17. Začal (-a) jste konzumovat alkohol od doby, co jste bez zaměstnání? Případně konzumujete nyní alkohol více?

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	21	23
Ne	71	77
Celkem	92	100

18. Uvažoval (-a) jste v souvislosti se stávající životní situací o ukončení života?

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	4	4
Ne	88	96
Celkem	92	100

19. Jste schopný (-á) se sám (sama) uživit?

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	31	34
Ne	61	66
Celkem	92	100

20. Je ve Vašem okolí někdo, kdo Vás finančně/materiálně podporuje?

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	66	72
Ne	26	28
Celkem	92	100

21. Cítíte se být Vy a Vaše rodina finančně zabezpečen (-a)?

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Spíše ano	23	25
Spíše ne	35	38
Rozhodně ano	10	11
Rozhodně ne	24	26
Celkem	92	100

22. Očekáváte, že se v budoucnu Vaše situace:

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Zlepší	26	29
Zhorší	17	18
Nezmění se	39	42
O budoucnosti jsem nepřemýšlel (-a)	10	11
Celkem	92	100